

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra tělesné kultury a sportu

Ochrana obyvatel ve školním vzdělávacím programu

Diplomová práce

Autor: Bc. Klára Kosáková
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Tělesná výchova a sport se zaměřením na vzdělání
Biologie se zaměřením na vzdělání
Vedoucí práce: Mgr. Brigita Stloukalová, Ph.D.

Hradec Králové 2018

Zadání diplomové práce

Autor: Klára Kosáková

Studium: S15BI028NP

Studijní program: N1501 Biologie

Studijní obor: Učitelství biologie pro střední školy, Učitelství pro střední školy - tělesná výchova

Název diplomové práce: **Ochrana obyvatel ve školním vzdělávacím programu**

Název diplomové práce AJ: The protection of the population in Framework Educational Programme AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cíl práce: Vytvořit metodickou pomůcku pro zařazení tématu ochrana obyvatel za běžných rizik a mimořádných událostí do školních vzdělávacích programů a jejich rozpracování do jednotlivých předmětů a vyučovacích hodin. **Metody:** analýza dokumentů, rozhovor, metoda projektování

1. Upravený Rámcový vzdělávací program [online]. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.2013. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>. 2 Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání [online].Praha: výzkumný ústav pedagogický. 2005. Dostupné z WWW: . ISSN 1802-4785. 3 Ochrana člověka za mimořádných událostí: metodická příručka pro učitele základních a středních škol [online]. Praha: Ministerstvo vnitra generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. 2003. Dostupné z www.mvcr.cz/soubor/ochrana-cloveka-pdf.aspx. 3.Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách. Metodický portál [online]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16451/PODKLADY-K-VYUCE-TEMAT-OCHRANY-CLOVEKA-ZA-BEZNYCH-RIZIK-A-MIMORADNYCH-UDALOSTI-V-ZAKLADNICH-SKOLACH.html/>. 4. ZPĚVÁK, Aleš. Ochrana obyvatelstva v republikovém měřítku. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014, 240 s. ISBN 978-80-7452-044-0.

Garantující pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Brigita Stloukalová, Ph.D.

Oponent: doc. PaedDr. Dana Fialová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury pod vedením vedoucí práce Mgr. Brigitě Stloukalové, PhD.

V Hradci Králové dne 24.6.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č.13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 24. 6. 2018

Podpis studenta:

Poděkování

Děkuji touto cestou paní Mgr. Brigitě Stloukalové, PhD. za odborné vedení, poskytování cenných rad a pomoc při realizaci diplomové práce. A paní Mgr. Haně Havlové za pomoc a praktické rady při přípravě soutěže.

Anotace

KOSÁKOVÁ, Klára. *Ochrana obyvatel ve školním vzdělávacím programu*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzita Hradec Králové, 2018. 58 pp. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá tématem ochrany obyvatel za běžných rizik a mimořádných událostí ve školním vzdělávacím programu. V teoretické části práce se pojednává o tématu z pohledu historického až do současnosti a o platném legislativním rámci. Dále se práce zaměřuje na zařazení tématu do rámcového vzdělávacího programu.

V praktické části je téma rozpracováno do jednotlivých ročníků podle školního vzdělávacího programu 1. Základní školy v Jičíně. Podle obsahu a zařazení tématu ve školním vzdělávacím programu byla připravena a realizována soutěž, která byla završením výuky tématu ve školním roce 2016/17. Příprava, realizace a hodnocení soutěže je rovněž součástí praktické části ve formě metodického návodu.

Klíčová slova: ochrana obyvatel, mimořádná situace, běžná rizika, základní škola, rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program.

Annotation

KOSÁKOVÁ, Klára. *Protection of Citizens in School Educational Programme*. Faculty of Education, Hradec Králové University, 2018. 58 pp. Master Degree Thesis.

This diploma thesis examines the topic of protection of citizens in common risk situations and extraordinary situations in School Educational Programme. The theoretical part of the thesis covers the history of this topic up till nowadays and the legislature connected with it. The thesis then discusses the integration of the topic into the Frame Educational Programme.

In the practical part, the topic is discussed with regards to the various grades of the 1st Primary School in Jičín based on its School Educational Programme. A competition based on the content and the integration of the topic into the School Educational Programme was prepared as a finale of the school year 2016/2017 during which this topic was taught. Preparation, realisation and evaluation of the competition is also included in the practical part of the thesis as a methodological instructions set.

Keywords: protection of citizens, extraordinary situations, common risks, primary school, Frame Educational Programme, School Educational Programme

Obsah

Úvod.....	1
1 Cíl práce.....	2
2 Rozbor pramenů.....	3
3 Teoretická část	5
3.1 Význam tématu	5
3.2 Definice základních pojmů	5
3.2.1 Ochrana obyvatel.....	5
3.2.2 Mimořádná událost.....	7
3.2.3 Běžná rizika	11
3.2.5 Antropogenní mimořádné události.....	12
3.3 Historický vývoj ochrany obyvatel	12
3.4 Platný legislativní rámec pro téma Ochrana obyvatel za mimořádných událostí a běžných rizik	13
3.5 Zařazení tématu do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.....	16
3.5.1 Klíčové kompetence	16
3.5.2 Vzdělávací oblasti	17
3.5.3 Průřezová témata	21
3.5.4 Očekávané výstupy po 1. stupni základního vzdělávání.....	21
4 Praktická část	23
4.1 Zařazení tématu do Školního vzdělávacího programu 1. Základní školy Jičín, 17. listopadu	23
4.1.1 První stupeň.....	23
4.1.2 Šestý ročník	24
4.1.3 Sedmý ročník.....	25
4.1.4 Osmý ročník	26
4.1.5 Devátý ročník	29
4.2 Soutěž Ochrana obyvatel za mimořádných událostí	31
4.2.1 Lokalizace	31
4.2.2 Termín a časový harmonogram soutěže.....	31
4.2.3 Rozdělení a organizace žáků	32
4.2.4 Stanoviště	33
4.2.5 Personální zajištění.....	34

4.2.6 Organizace soutěže.....	34
4.2.6 Materiální zajištění.....	36
4.2.7 Komunikace s vedením školy	36
4.3 Charakteristika stanovišť	36
4.3.1 Blackout a radiační havárie	37
4.3.2 Autonehoda	38
4.3.3 Evakuace	39
4.3.4 Chemické ohrožení.....	40
4.3.5 Klimatické jevy	41
4.3.6 Povodeň.....	43
4.3.7 Požár.....	48
4.5.8 První pomoc	50
4.3.9 Tísňové volání	52
4.4 Vyhlášení výsledků	53
4.5 Hodnocení soutěže	54
4.5.1 Hodnocení žáků.....	54
4.5.2 Hodnocení učitelů	54
4.5.3 Autoevaluace	55
Závěr	57
Seznam pramenů.....	59
Seznam tabulek	61
Seznam obrázků.....	61
Seznam příloh	62

Úvod

V našem životě se můžeme setkat s různými mimořádnými událostmi, které nás mohou nemile překvapit. Jedná se především o živelné pohromy, kam řadíme záplavy a povodně, zemětřesení, vichřice, požáry, sesuvy půdy, sněhové laviny. Dále se můžeme setkat s haváriemi s únikem nebezpečných látek (radiální havárie, havárie v chemických továrnách). Mohou to ale být situace, u kterých byl již nejméně jeden člověk, a to dopravní nehody.

Každý řádný občan by měl tedy teoreticky i prakticky znát možná nebezpečí a chování při jejich vzniku. Každý by si měl umět poradit sám, ale i pomoci svým blízkým a potřebným. Těmito znalostmi a informacemi by měl každý být vybaven již na základní škole.

Téma „ochrana člověka za mimořádných situací“ neboli OČMS je zařazeno do školních osnov a prolíná se do několika předmětů (přírodopis, fyzika, chemie, občanská výchova, tělesná výchova a zeměpis). V případě ohrožení člověk často jedná rychle, ukvapeně neracionálně, nedokáže být v dané situaci soustředěný. Proto je důležitým cílem nejen seznámit se s možnými riziky, ale i s jejich řešením, s chováním v jejich průběhu, s poskytnutím nezbytné pomoci a ochrany. Součástí by měl být i praktický nácvik tohoto chování, který by přiblížil tuto problematiku, aby každý dokázal v krizové situaci myslet racionálněji.

Tato diplomová práce je zaměřena kromě teoretické části s uvedením do problematiky převážně na praktickou část, ve které se zaměřuji na praktické zařazení tématu do běžných hodin. Hlavním cílem je vytvoření didaktické pomůcky, a to v rámci zorganizování soutěže s tématem Ochrana člověka za mimořádných událostí v rámci Dne Země na 2. stupni základní školy v Jičíně. Soutěž byla připravena přímo v terénu a žáci měli možnost si prověřit své teoretické znalosti z hodin na devíti různých stanovištích a porovnat je s ostatními žáky.

1 Cíl práce

Cílem práce je vytvořit metodickou pomůcku pro zařazení tématu ochrana obyvatel za mimořádných událostí a běžných rizik do školních vzdělávacích programů a jejich rozpracování do jednotlivých předmětů a vyučovacích hodin.

Zorganizovat soutěž, která prověří a osvětlí problematiku daného tématu v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání.

Níže v mé diplomové práci uvádím pro zjednodušení textu zkratku OČMS znamenající Ochrana člověka za mimořádných situací.

Úkoly

1. Seznámit se se základními dokumenty, které se vztahují k zavedení tématu Ochrana člověka za mimořádných situací do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV).
2. Připravit a realizovat školní soutěž.
3. Navrhnout konkrétní činnosti, prostředky a metody pro aplikaci učiva ve školních vzdělávacích programech.

2 Rozbor pramenů

Prameny použité v této práci jsou především monografie, dokumenty a orální zdroje. Jedná se hlavně o monografie věnující se ochraně člověka za mimořádných situací a běžných rizik. Významným zdrojem informací je internet. Za poslední léta byly rozpracovány i metodické příručky určené pro učitele na základních a středních školách. Avšak k mému překvapení metodiky k využití v praxi ve vzdělávacích institucích a škol jsou ropracovány.

Dokumenty, učebnice, metodiky

Hlavním zdrojem informací byl dokument *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (RVP ZV). Jedná se o kurikulární dokument vymezující základní rámce pro jednotlivé etapy vzdělávání. Tento zdroj jsem nejvíce využila v teoretické části, kde jsem rozebrala klíčové kompetence, vzdělávací oblasti a průřezová témata, která se vyskytují v mém tématu.

Pro rozbor základních pojmů, týkajících se mého tématu, mi byly nejvíce nápomocné učebnice od paní Evy Marádové, která vydala brožurku s titulem *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Dále mi pomohla publikace od kolektivu Kopecký, Tilcerová a Šiman. Jedná se o novější publikaci z roku 2014 se stejnojmenným názvem *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Další velmi užitečné brožurky jsou od Sedláčka, jehož každá učebnice se zabývá určitým tématem.

K popsání historického vývoje ochrany obyvatel jsem využila informace z výtisku od autorů Kopecký, Tilcerová a Šiman. Dále mi velmi pomohla diplomová práce Ivety Němcové s názvem *Historie branné výchovy. Využití ve výuce OV, ON a ZSV*. Pro doplnění a upřesnění informací jsem využila starších publikací. Jednalo se především o publikaci *Branná výchova* od Iva Čapáka, a stejnojmennou knihu *Branná výchova* od Václava Matičky.

V praktické části diplomové práce, týkající se konkrétního učiva ve vzdělávacích oborech, jsem se opírala o konkrétní školní vzdělávací program z 1. Základní školy Jičín. Tímto jsem si udělala hrubou představu o učebních osnovách vybraných oborů.

Internet

V teoretické části mé práce mi velmi pomohly webové stránky *Hasičského záchranného sboru České republiky*. Pro kapitolu o legislativním rámci mého tématu jsem nejvíce využila webové stránky *Zákony pro lidi*. Další informace týkající se výstupů, ať už z prvního nebo druhého stupně, jsem čerpala ze stránek 1. *Základní a mateřské školy v Jičíně, 17. listopadu* ze Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (ŠVP ZV).

Konzultace

Mezi hlavní zdroje týkající se soutěže patřily konzultace s paní učitelkou Hanou Havlovou, která má již několikaleté zkušenosti s organizováním Dne Země.

3 Teoretická část

3.1 Význam tématu

Nepříznivé vlivy nás obklopují již od vzniku lidstva. Se snahou přežít se s nimi vypořádáváme každý den. Tyto vlivy ohrožují naši existenci, hmotné i kulturní statky a životní prostředí. Lidstvo se snaží za každou cenu podmanit si přírodu. To vede k narušení rovnováhy v přírodě a k vzniku živelných pohrom, průmyslovým haváriím a dalším mimořádným událostem. Člověk ve snaze podmanit si vše k obrazu svému, a to s preferencí v růstu hospodářství, ekonomiky, ničí vše živé či neživé v přírodě a mění tak celkový ráz našeho ekosystému. přibývajícím počtem populace na naší planetě roste zájem o přírodní zdroje, které jsou vyčerpitelné. Nevhodnými zásahy a vysokými nároky na naši zemi vyvoláme ničivé živelné pohromy, které se dotýkají nás všech. S rozvojem průmyslu a hospodářství, s vývojem a výrobou nových chemických látek, roste riziko úniku chemikálií do životního prostředí. Z výše uvedeného textu vyplývá, že musíme být na všechny druhy mimořádných událostí připraveni, jelikož jen dobře informovaný a připravený občan dokáže včas, správně a efektivně reagovat na nově vzniklou situaci. Dokáže pomoci nejen sobě, ale své rodině, blízkým, spolužákům a sousedům (Martínek, 2003).

3.2 Definice základních pojmů

3.2.1 Ochrana obyvatel

Ochrana obyvatelstva je plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení; ochranou obyvatelstva je dále plnění úkolů civilní obrany (www.hzscr.cz, 2018).

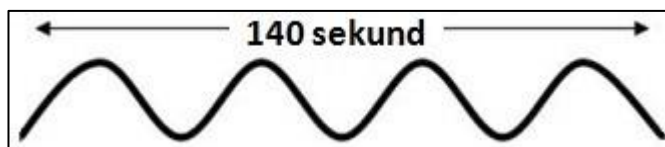
Civilní obrana

Úkolem civilní obrany je provést dále uvedené povinnosti zaměřené na ochranu obyvatel před případnými riziky, být nápomocen při zneškodňování nežádoucích činů nepřátel nebo katastrof, a také zajistit potřebné předpoklady pro přežití. Těmito povinnostmi jsou především: hlásné služby; evakuace, kdy přestěhováním lidí, hospodářských zvířat, cenných věcí do bezpečnějšího prostoru zajistíme jejich bezpečí (Marádová, 2007); uspořádání a udělení úkrytů; zatemňování, záchranné práce, zdravotnická a náboženská pomoc; zajištění a označení nebezpečné oblasti; propůjčení obydlí a zásob; okamžitá pomoc při obnovení a

udržování pořádku v trpících oblastech a mnoho dalších prací nepostradatelných k uskutečnění všech uvedených prací, včetně organizování a plánování (www.cervenykriz.eu, 2018).

Varovné signály

Mezi hlásné služby patří také varování v podobě technického opatření v podobě nahlášení přicházejícího nebezpečí. Prvním z varovných signálů je všeobecná výstraha. Jedná se o signál snadno rozpoznatelný, jelikož zvuk sirény pravidelně kolísá po dobu 140 vteřin. Můžeme ho slyšet, pokud hrozí nebo vzniká mimořádná událost.

Obrázek 1 Grafický záznam varovného signálu pro všeobecnou výstrahu

(Zdroj: www.varujemevas.cz)

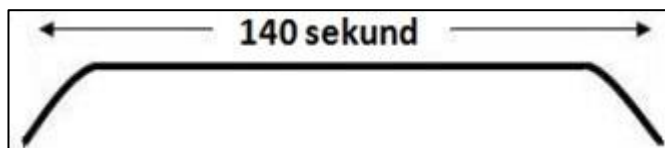
Dále je zaveden signál požární poplach. Signál charakterizuje přerušovaný tón po dobu 1 minuty. Úkolem je svolání jednotek požární ochrany.

Obrázek 2 Grafický záznam varovného signálu pro požární poplach

(Zdroj: www.varujemevas.cz)

Každou první středu v měsíci můžeme slyšet nepřerušovaný tón po dobu 140 vteřin z našich hlásičů. Tento druh signálu se nazývá zkouška sirén.

Obrázek 3 Grafický záznam pro zkoušku sirén

(Zdroj: www.varujemevas.cz)

Evakuace a evakuační zavazadlo

Po zaznění prvních dvou uvedených signálů a ohlášení o přípravě k evakuaci mají občané povinnost připravit si evakuační zavazadlo, které si označí visačkou se jménem a adresou a vybaví ho věcmi, které v případě opuštění bytu zajistí základní potřebné věci k životu. Mezi

ně patří především balená pitná voda, jídlo v konzervách, doklady, náhradní oblečení, léky (Horská, Marádová & Slavík, 2002).

Samotná evakuace obnáší přestěhování lidí, hospodářských zvířat, cenných věcí do bezpečnějšího prostoru (Marádová, 2007).

Krizová situace

Krizová situace se řadí mezi mimořádné události narušující infrastrukturu nebo další ohrožení, při kterém je ohlášen stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav. Stav nebezpečí oznamuje hejtman kraje. Definování stavu nebezpečí, jeho zveřejnění, pokračování a ukončení včetně oprávnění vlády upravuje § 3 zákona č. 240/2000 Sb., O krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. Tento stav se vyhláší v případě ekologické, průmyslové havárie, nehody, přírodní pohromy nebo dalších na životech ohrožujících událostech pro území kraje neb jejich částí. Dalším stupněm je nouzový stav a stav ohrožení státu. Ty se týkají pro omezené nebo celé území státu. Vláda a parlament ohlašují, vymezují trvání či ukončení tohoto stavu v souladu s ústavním zákonem č. 110/1998 Sb., O bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Článkem 43 Ústavního zákona č. 1/1993 Sb se vymezuje válečný stav (www.hzscr.cz, 2018).

3.2.2 Mimořádná událost

Mimořádná událost je událost nebo havárie, která má negativní dopad na životy, zdraví, životní prostředí či majetek. Je způsobená silou vyvolanou lidskou činností nebo přírodou. Následky mimořádných událostí jsou odstraňovány pomocí záchranných a likvidačních prací (Marádová, 2007).

Integrovaný záchranný systém

Tyto práce nemůže zvládnout pouze jedna záchranná organizace. V České republice je tedy zorganizována činnost několika orgánů, které se podílejí na zamezení rizik vzniklých mimořádnou událostí, nazývá se Integrovaný záchranný systém. Ten se dělí na základní a ostatní složky.

Základní složky:

- Hasičský záchranný sbor ČR;
- Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje;
- Zdravotnická záchranná služba;
- Policie ČR.

Mezi ostatní složky mohou dle typu ohrožení patřit:

- Ostatní záchranné sbory (např. Horská služba, Vodní záchranná služba aj.);
- Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil;
- Ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory (obecní nebo městská policie, vězeňská služba atd.);
- Orgány ochrany veřejného zdraví (orgány hygieny);
- Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby (plynárenská, elektrická, vodní);
- Neziskové organizace a sdružení občanů (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Český červený kříž, Svaz civilní obrany ČR aj.) (Kopecký, Tilcerová, & Šiman, 2014).

Živelné pohromy

Živelné pohromy jsou mimořádné události způsobené přírodou. Jsou definovány jako náhlé, částečně nebo zcela neřízené děje, které se dostaví v důsledku působení přírodních sil na naší zemi (Herink & Bálek, 2002).

Povodeň

Mezi takové můžeme zařadit povodeň, jakožto negativní vodní jev způsobený změnou atmosféry, navýšením vodní hladiny a následným vylitím mimo koryto řeky (Herink & Bálek, 2002).

Dle české legislativy rozdělujeme povodně na:

- Přírozené – zapříčiněné přírodními výkyvy (dešťové srážky nebo táním sněhu);
- Zvláštní – vyvolané zejména poškozením přehrady, které může vést až k protržení (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

Podle míry povodňového nebezpečí jsou rozdělené tři stupně povodňové aktivity, které jsou zprostředkovány pomocí hromadných informačních prostředků občanům:

- První stav povodňové aktivity je Stav bdělosti. Je vyhlášen při dosažení mezních hodnot na vodních dílech; jedná se především o přírozené povodně;
- Druhý stupeň povodňové aktivity je Stav pohotovosti, který vyhláší příslušný povodňový orgán při překročení mezních hodnot; zde přírozená

povodeň přechází do sekce zvláštní. Povodňový orgán se řídí povodňovými plány, koriguje ochranu před, během a po povodních;

- Třetí stupeň povodňové aktivity je Stav ohrožení, který nastává při dosažení kritických hodnot; povodňový orgán tak reaguje kvůli případnému ohrožení na životech, zdraví či majetku v postižených oblastech (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

Sněhová lavina

Mezi časté přírodní pohromy na svazích Krkonoš a Jeseníků patří sněhové laviny. Jedná se o rychlý a náhlý sesun sněhu po dráze delší než 50 m. Laviny mohou dosahovat rychlosti až 250 km/h, pokud je sníh ve stavu prachovém. V případě mokrého a těžkého sněhu je rychlost pouze kolem 15 km/h (Sedláček, 2006). Z hlediska ochrany je důležité řídit se pokyny horské záchranné služby, která vytyčuje lavinové svahy, vyznačuje je do zimních turistických map a denně podává informace místním horským chatám o zneprístupněných místech (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

Zemětřesení

K dalším mimořádným událostem patří geologické činnosti. Jedná se o neustálý pohyb ohromných kusů hornin – litosférických desek. V místě střetu dvou desek může dojít i k podsouvání jedné pod druhou, takové místo se nazývá hypocentrum neboli ohnisko. Zde se vytváří velká tenze a při jejím uvolnění vznikne obrovské množství energie, které se projeví jako zemětřesení. Místo projevu na zemském povrchu nazýváme epicentrum. Podle rozsahu účinků zemětřesení se určuje intenzita, která je měřena podle makroseizmické stupnice, tzv. RichtEROVY škály. Zemětřesení má i mnoho druhotných jevů, přičemž následky jsou občas horší než samotné zemětřesení. Vznikají povodně, požáry a výbuchy plynu, dochází k poruše potrubí, u břehů moří a oceánů mohou vznikat přílivové vlny neboli tsunami (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

Jedním z dalších jevů spojených se zemětřesením je sopečná činnost. Při jejím vzniku se taví obrovské kusy horniny, tvoří se tzv. magmatické krby, odkud vyvěrají roztáté horniny – magma – na zemský povrch v podobě lávy (Sedláček, 2006).

Sesuv půdy

Sesuv půdy rovněž patří mezi geologické jevy. Hlavními příčinami jsou přírodní procesy v podobě zvýšení obsahu vody v půdě, suti nebo hornin či odlesnění velké plochy vegetace.

Poté dochází k poruše pevnosti stráně a sesuvu půdního materiálu (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

Atmosférické poruchy

U nás jsou velmi časté atmosférické poruchy, k nimž patří vítr, který vzniká vyrovnáváním tlaků na různých místech. Sám o sobě vítr není nijak ničivý, záleží především na jeho intenzitě. Vítr začínající dělat velké škody se nazývá vichřice a dosahuje rychlosti až 88 km/h. Ničivé účinky hrozí při orkánu s rychlostí 117 km/h a více. K určování síly větru se využívá Beaufortova stupnice (viz Příloha 1).

K dalším častým jevům nad naším územím patří bouřky a s nimi nebezpečné blesky. Ty se projevují jako viditelné elektrické výboje tvořící se mezi dvěma oblaky nebo oblakem a zemským povrchem.

Ojedinelým, ale občas vídaným jevem je i tornádo, vzdušný vír menších rozměrů v horizontální rovině. Může trvat od několika sekund až po několik minut. Jeho intenzita je obrovská a podle odhadů může dosahovat až 1000 km/h (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

Požár

Požár můžeme zařadit do událostí způsobených člověkem, a to především jeho nedbalostí, neopatrností či podceňováním následků činnosti. Tento jev však může zapříčinit i příroda.

Požárem se myslí každé nechtěné hoření nemající vymezený prostor, při kterém dojde k ohrožení osob, zvířat či majetku nebo dokonce ke zranění či usmrcení osob, zvířat nebo dojde ke škodám na majetku. K tomu, aby vznikl požár, je třeba dvou reagujících látek jako jsou kyslík a hořlavá látka. Ty s pomocí zápalné teploty dávají vzniknout hoření (Sedláček, 2008).

Na druhé straně tu máme pojem oheň, který je člověkem řízený, chtěný a ohraničen daným místem (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

Havárie

Tento typ mimořádné události je z velké většiny způsoben poškozením zařízení, nedodržením technologického postupu nebo selháním lidského faktoru.

Mezi takovéto události patří havárie s únikem nebezpečných látek, kdy do okolí začnou unikat chemické látky. Tato havárie vzniká v místě výroby, užívání, skladování či přepravy nebezpečných látek. Při úniku těchto látek do okolí jsou v nebezpečí životy a zdraví lidí,

hospodářských zvířat, příroda a také může dojít ke škodám na majetku. Největší hrozbu představují látky škodlivé ve výparech, hořlavé, výbušné, jedovaté či jiným způsobem ohrožující zdraví (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

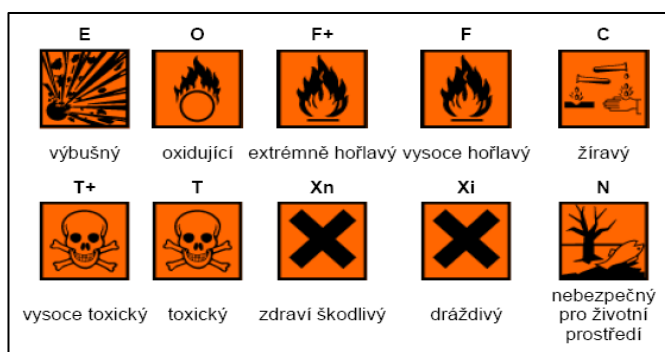
Při radiačních haváriích jsou občané ohroženi nepřipustným uvolněním radioaktivních látek (www.krizport.firebrno.cz, 2018). Tyto látky v sobě nosí nestabilní izotopy prvků, jejichž jádra nazýváme radionuklidy. Tyto částice jsou schopné přeměňovat se v jádra jiných izotopů a přitom vyzařovat ionizující záření. Nejčastější z nich je záření gama, dále pak beta a částice alfa (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014). Tyto druhy záření řadíme mezi elektromagnetické záření, jejichž podstata je přeměna neutronů, protonů, či snížení energie nukleonů v jádrech. Mezi nejznámější látky s těmito vlastnostmi patří plutonium 239 nebo radon 222 (www.pf.jcu.cz, 2002).

Dalším pojmem je blackout. Jedná se o celoplošný výpadek elektrického proudu po dobu několika hodin, kterých postihne značnou část populace (www.krizport.firebrno.cz, 2018).

3.2.3 Běžná rizika

Tento pojem charakterizuje různé možnosti rizik, se kterými se můžeme setkat v každodenním životě. Mezi takové můžeme zařadit dopravní nehodu. Je definována jako „usmrcení nebo zranění občana nebo dojde ke škodě na majetku při srážce pohybujících se vozidel“ (www.policie.cz, 2018).

Skrytým nebezpečím pro naše každodenní zdraví jsou chemické látky obsažené v domácích prostředcích, mohou obsahovat toxické látky. Některé z nich dokážou při jednorázovém užití způsobit poškození organismu (Martínek, 2003). Abychom se vyvarovali těchto rizik, musíme pečlivě sledovat možné následky látek, které jsou ve většině případů označeny oranžovými značkami přímo na výrobcích. Příklady etiket zobrazuje níže vložený obrázek.

Obrázek 4 Výstražné značky označující nebezpečné látky

(Zdroj: <https://www.sites.google.com/site/chemkal/laboratorni-cviceni>)

3.2.5 Antropogenní mimořádné události

Tento druh událostí se odděluje od ostatních tím, že je způsobený lidským faktorem. Otevřením hranic a globalizací narůstá množství násilí a teroristických útoků. Terorismus je promyšlený, předem připravený násilný čin, který je určen k získání stanovených cílů. Z velké většiny je čin zaměřen na osoby, které nemají s daným cílem nic společného (www.mvcr.cz, 2018). V dnešní době se můžeme setkat s velkou škálou teroristických činů. Může jít o sebevražedné atentátníky, přes podezřelá zavazadla, vypouštění toxických či jinak nebezpečných látek do ovzduší až po kybernetický terorismus (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

3.3 Historický vývoj ochrany obyvatel

V minulosti se téma ochrana obyvatel za běžných rizik a mimořádných událostí realizovalo v podobě branné výchovy. Pojmem branná výchova rozumíme souhrn zásad, vztahů a činností v oblasti ochrany státu, vojenského zabezpečení a výcviku budoucí armády státu. Výchova je zaměřená na fyzický výcvik, ale i na osvojení si ideových, morálních, politických a výchovných stránek (Matička, 1979).

Jako první přišel s touto myšlenkou zakladatel tělocvičného spolku Sokol, pražský profesor Miroslav Tyrš (1832–1884). Podle něj měli být členové Sokola hlavním pilířem státního vojska (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

Před vznikem Československé republiky převládal názor, že ke zvýšení vojenské zdatnosti bude stačit navýšený počet hodin tělesné výchovy. Se vznikem nové republiky přišly i změny v organizaci vojenského výcviku. Branná výchova byla svěřena tělovýchovným organizacím, jejichž úkol byl působit na žáka, jak po stránce fyzické, technické, tak i ideologické. Jelikož stát v tomto období nebyl pod nátlakem žádného nebezpečí, byla tedy branná výchova nepovinná. Povinnost přišla s novým zákonem v roce 1926 a to i s předvojenským výcvikem ve střediscích. Na školách se branná výchova zatím nevyučovala, jelikož komunistická politická strana se obávala společnosti, která by mohla vědomosti zneužít.

Velká změna přišla s rokem 1934 s nástupem Adolfa Hitlera. Branná výchova byla zařazena do školních osnov vedle ostatních běžných předmětů. Až do vzniku protektorátu Čechy a Morava se tato výchova rozvíjela. Poté byla ve školách zcela zakázána.

Po skončení 2. světové války se vše vrátilo zpátky do původního stavu a branná výchova pokračovala tam, kde přestala. Před rokem 1948 se tedy branná výchova zaměřovala hlavně na zvládnutí krizových situací a na to, jak zničit nepřítele.

V 50. letech nastala další změna a tehdy byla cílem výchova v civilní obraně. Výchova tedy zasahovala do všech sfér života. Na školách se branná výchova dělila do složek střelecké, zdravotnické, spojovací přípravy, na řády československé branné moci a branný zeměpis (Němcová, 2014).

Až do roku 1989 se branná výchova vyvíjela a byla povinně zařazena jak do mateřských a základních škol, tak i středních škol. V tomto období se vyučovaly tyto čtyři tematické celky: zdravotnický výcvik, ochrana proti škodlivým látkám, základy topografie a branně tematická politika (Čapák, 1986).

S pádem komunistického režimu byla branná výchova odebrána z povinných předmětů na školách a byla nahrazena v podobě cvičení a kurzů (Friml, 1988). S příchodem nového politického uspořádání země přišla Koncepce civilní obrany České a Slovenské Federativní republiky, která se zaměřila na funkce civilní obrany v době míru. Tím, že se ale zrušila výuka na základních i středních školách, tak se později zjistilo, že občané nejsou připraveni na mimořádné události a nedokážou adekvátně reagovat.

Důležitým impulsem byly rozsáhlé povodně v roce 2002. V následujícím roce Ministerstvo vnitra a Ministerstvo školství a mládeže vydalo nařízení a dodatek ke vzdělávacím dokumentům o povinném zahrnutí tematiky OČMS do kolních osnov (Kopecký, Tilcerová & Šiman, 2014).

Je tedy zřejmé, že vývoj branné výchovy úzce souvisel s politickými ideologiemi i situacemi. Byl to nástroj, jak ovlivnit a připravit obyvatelstvo na možná nebezpečí. Branná výchova byla vždy ovlivněna politickou stranou, která byla u moci.

3.4 Platný legislativní rámec pro téma Ochrana obyvatel za mimořádných událostí a běžných rizik

Mimořádné události nejsou žádným ojedinělým jevem, a abychom zamezili ztrátám na majetku a životech, začlenilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (č.j.34776/98-22 ze dne 4. května 1999) toto téma do vzdělávacích programů základních i středních škol od roku 1999. Dále byly doplněny Ministerstvem vnitra platné učební texty k učebním

dokumentům OČMS (č. j. 13 586/03-22 ze dne 4. března 2003) v důsledku rozsáhlých povodní v roce 2002 (Hasičský záchranný sbor, 2011).

K tomu, aby bylo téma řádně vyloženo žákům, bylo zapotřebí začlenit tuto problematiku do studijních plánů budoucích učitelů na vysokých školách. Vláda toto usnesení schválila dnem 5. října 2011, usnesením č.734 (Usnesení vlády č. 734, 2011). Na zpracování materiálu se podílelo Ministerstvo vnitra, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR (Hasičský záchranný sbor, 2011).

Začlenění tématu se netýká nejen školních osnov, ale je i zpracováno i v české legislativě. Mezi obecné právní předpisy patří *Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., O bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů*. Vymezuje účast státu na ochraně bezpečnosti republiky, prohlášení stavu ohrožení státu, nouzového stavu a válečného stavu.

V oblasti krizového managementu patří mezi nejdůležitější *Zákon č. 239/2000 Sb., O integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů*. Charakterizuje Integrovaný záchranný systém (dále jen IZS), stanovuje složky Integrovaného záchranného systému, jejich kompetence a působení státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, pravomoci a úkoly fyzických a právních osob při vzniku mimořádných událostí, likvidačních a záchranných prací před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí na území státu. Formuluje termín ochrana obyvatel jako náplň práce civilní obrany, a to především varování, evakuace, ukrytí, nouzové přežití obyvatelstva a ostatní kroky k ochraně majetku zdraví a životů lidí. Základní složky IZS mají své místo v legislativě. Jejich povinnosti, působení a práva jsou zapsané v těchto zákonech: *Zákon č. 273/2008 Sb., O Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů*, *Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR, ve znění pozdějších předpisů* a *Zákon, vyhláška č. 247/2001 Sb., O organizaci a činnosti jednotek požární ochrany*, *Zákon č. 372/2011 a Zákon č. 374/2011 Sb., O zdravotnické záchranné službě*.

Zákonem č.240/2000 Sb., O krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů definuje působnost a kompetence státních orgánů, územních celků, fyzických a právnických osob při nachystání se ke krizové situaci. Tento zákon se i přímo dotýká škol díky vyhlášce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 281/2001 Sb., kterou se provádí krizový zákon – hovoří o plánech krizové připravenosti určených škol (Investice do rozvoje vzdělání, 2015). K tomu, aby stát byl zajištěn ekonomicky v případě krizového stavu, byl vydán *Zákon č. 241/2000 Sb., Hospodářské opatření pro krizové stavy*.

Pokud již dojde k některé ze živelných pohrom, *Zákon č. 12/2002 Sb. O státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou* stanoví pravidla k poskytnutí finanční pomoci při restituci postižené oblasti mimořádnou událostí.

Kromě obecné úpravy krizového zákona počítají s krizovými stavy i některé zákony upravující právní režim jednotlivých složek životního prostředí např. *Zákon č. 254/2001 Sb., O vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)*, ve znění pozdějších předpisů, *Zákon č. 133/1985 Sb., O požární ochraně*, ve znění pozdějších předpisů nebo *Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů*.

V oblasti obrany se nachází tři zákony charakterizující úkoly obrany naší vlasti vůči krizovým situacím a mimořádným událostem. Prvním právním předpisem je *Zákon č. 219/1999 Sb., O ozbrojených silách České republiky*. Ten popisuje využití Armády České republiky při mimořádných událostech a krizových stavech. *Zákon č. 222/1999 Sb., O zajišťování obrany České republiky* udává povinnosti samosprávy a třetím je *Zákon č. 585/2004 Sb., Branný zákon*, který se zabývá odvodním řízením.

Velmi důležitou povinností každého občana je poskytnout první pomoc, i ta je ukotvena v zákoně. Při neudělení první pomoci je jednání posouzeno jako trestný čin podle *Zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů. Při neposkytnutí pomoci jsou uvaleny sankce v §150 v maximální výši až 2 let v případě, že „osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví vážné známky poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného.“ Dalším trestným činem je neposkytnutí pomoci řidičem podle §151 trestního zákona (trestní sazba činí až 5 let nebo zákaz činnosti), jestliže „spáchá řidič dopravního prostředku, který po dopravní nehodě, na níž měl účast, neposkytne osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného“ (www.zakonyprolidi.cz, 2018).

V oblasti jaderné bezpečnosti a zákazu chemických, biologických a toxinových zbraní jsou hlavními zákony:

- *Zákon č. 263/2016 Sb., zákon atomový zákon*, který mimo jiné vymezuje užívání jaderné energie pouze za mírovým účelem a provedení radiální mimořádné události;
- *Zákon č. 19/1997 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní*;

- *Zákon č. 281/2002 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní* (www.zakonyprolidi.cz, 2018).

Poslední z legislativní oblasti týkající se OČMSZ jsou chemické látky. Zacházení s nimi upravují tyto zákony:

- *Zákon č. 350/2011 Sb., O chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon);*
- *Zákon č. 224/2015 Sb. O prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi (zákon o prevenci závažných havárií).* Tento zákon nařizuje povinnosti právnickým a fyzickým osobám skladujícím či užívajícím nebezpečné látky a orgánům veřejné správy přiřazuje působnost v oblasti prevence v závažných situacích způsobených nebezpečnými látkami (www.zakonyprolidi.cz, 2018).

3.5 Zařazení tématu do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Téma OČMS je možné zařadit samostatně nebo ho zapojit do několika vhodných předmětů. Toto rozhodnutí je na řediteli školy. Většinou se téma řadí do předmětů, v kterých je zmiňována tato problematika z podstaty předmětu, jako je např. zeměpis, občanská výchova, dějepis apod. RVP má vypracovány klíčové kompetence žáků, které si mají žáci rozvíjet během školní docházky. Ministerstvem školství a mládeže je pouze nařízeno zařadit OČMS do šesti hodin v každém ročníku.

3.5.1 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou systém hodnot, postojů, názorů, dovedností, které člověk využívá ve společnosti. Je to všeobecná představa o tom, které vlastnosti člověka přispívají k jeho učení, úspěšnému a zdravému životu. Hlavním prostředkem je učivo, jehož cílem jsou očekávané výstupy pro jednotlivé ročníky (RVP ZV, 2013).

Kompetence k učení

- Žák pátrá, třídí a spojuje získané informace, vyhledá nové znalosti a informace na internetu, pracuje s pracovními listy;
- Žák pracuje s odborným názvoslovím, které se týká mimořádné události.

Kompetence k řešení problémů

- Žák si sám vybírá, jak postupovat při své zadané práci;
- Žák je schopen navrhnout řešení, vyvozuje závěry a hodnotí získaná fakta;
- Žák volí vhodné chování při mimořádných situacích.

Kompetence komunikativní

- Žák při skupinové práci spolupracuje a komunikuje s dalšími členy skupiny, uznává postoje druhých, vhodně argumentuje o daném problému;
- Žák dokáže představit, vyhodnotit své výsledky práce a výsledky svých spolužáků, zvládá přijímat kritiku;
- Žák má snahu vyjádřit své myšlenky celou souvislou větou.

Kompetence sociální a personální

- Žák je schopen řešit problémové úkoly díky skupinové práci, vzájemně pomáhá a dokáže spolupracovat ve skupině;
- Žák umí pracovat v různě zvolených skupinách.

Kompetence občanské

- Žák dodržuje pravidla slušného chování;
- Žák rozumí povinnosti související s problematikou ochrana člověka za mimořádných událostí, ochranou svých blízkých a hlavně svého zdraví;
- Žák je srozuměn se svými právy souvisejícími se školou i mimo ni;
- Žák má negativní postoj k psychickému i fyzickému násilí a dokáže proti němu zakročit.

Kompetence pracovní

- Žák má možnost zorganizovat svoji vlastní práci, rozvrhnout si ji časově a vymyslet svůj postup;
- Žák je zapojen do organizace výuky;
- Žák odvádí svoji práci kvalitně, funkčně, bezpečně s ohledem na své zdraví a na ochranu životního prostředí (RVP ZV, 2013, s. 11-14).

3.5.2 Vzdělávací oblasti

Obsahem základního vzdělání v RVP jsou vzdělávací oblasti, které pod sebou mají jeden nebo více vzdělávacích oborů.

Člověk a jeho svět

Cílem této vzdělávací oblasti je poznat podstatu zdraví a důvod jeho ohrožení a uvědomit si hodnotu vzájemné pomoci. Tato oblast se snaží žákům ukázat dnešní svět, jeho výhody i

nástrahy (např. situace ohrožení) a učí žáky vytvářet si své vlastní postoje a hodnotové žebříčky a reagovat na hypotézy a názory ostatních.

Poznatky z této oblasti získáváme již na 1. stupni základní školy. Patří sem především téma *Místo, kde žijeme*, jehož výstupem je orientace v mapě, určení světových stran, praktická a bezpečná orientace v přírodě podle těchto ukazatelů (RVP ZV, 2013, s. 41).

Dalším tématem je *Rozmanitost přírody*, kde očekávaný výstup znamená znát činnosti, které jsou pro zdraví člověka i přírodu prospěšné a škodlivé. Popsat příznačné přírodní jevy způsobující, v důsledku jejich činnosti, mimořádné události; při schématických situacích projevit schopnost postarat se o sebe. Do učiva patří vědomosti o klimatických podmínkách, základních ekosystémech, jejichž organismy mají mezi sebou vzájemné vztahy, a o stabilitě v přírodě. Každý by měl pečovat o naši přírodu, třídít a odstranit odpady a znát charakteristiku, příčiny, následky přírodní kalamity a ekologického neštěstí. Žáci zde dobře pochopí, jakou mohou mít lidé zodpovědnost na ochraně a tvorbě životního prostředí. Obecně chápat, jaká rizika může příroda přinést, ať už sezónními výkyvy či opakující se roční období. Umět se chovat při mimořádných událostech chránit se před nimi (RVP ZV, 2013, s. 43–44).

Do toho oboru patří i téma *Člověk a jeho zdraví* zahrnující výstupy ovládnutí způsobů komunikace s operátory tísňových linek, řízení se radami dospělých u mimořádných událostí a poskytnutí nelékařské první pomoci. Učivem jsou tu především čísla tísňového volání, k tomu správný postup při volání na tísňové linky, přivolání pomoci při ohrožení svého života nebo lidí ve svém okolí; správné postupování při ohrožení např. u požárů, následné vysvětlení jejich příčin a prevenčních opatření před jeho vznikem a následnou ochranou a evakuací. Stručně popsat a vysvětlit pojmy – varovný signál, evakuace, zkouška sirén, integrovaný záchranný systém (RVP ZV, 2013, s. 44–45).

Člověk a příroda

Cílem této vzdělávací oblasti je přiblížit žákům možná ohrožení zdraví a životů týkající se přírodních jevů, které mohou být zapříčiněny lidskými činnostmi a zásahy do přírody.

Do této vzdělávací oblasti patří obor Fyzika, v němž najdeme téma *Energie*. V tomto tématu žák pochopí různé druhy energií, jejich výrobu a dokáže vyhodnotit výhody či nevýhody různých energetických zdrojů z hlediska dopadu na životní prostředí. Žák je také seznámen s ochranou člověka před radioaktivním zářením. Dalším tématem jsou *Elektromagnetické a světelné děje*. Výstupem je sestavení, a tím i pochopení elektrického obvodu. Žák se naučí teoreticky i prakticky využít elektrické i magnetické pole pro jejich sílu

a tepelné účinky elektrického proudu. Žák si osvojí bezpečnou práci s elektrickými zařízeními i přístroji. (RVP ZV, 2013, s. 57).

Chemie je jedním z dalších oborů v této vzdělávací oblasti. S tématem *Pozorování, pokus a bezpečnost práce* si žáci osvojí bezpečnost práce s denně používanými chemickými látkami. Chápu význam varovných značek na jejich obalech a sami ohodnotí rizikovost přípravků. Vyjasní modelové situace havárií s únikem nebezpečných látek (RVP ZV, 2013, s. 58–59).

Obsáhlým oborem je Přírodopis. V tomto oboru jsou zahrnuta tři témata. Prvním z nich je *Biologie člověka* s očekávaným výstupem, jak použít první pomoc pro zranění a různá poranění těla. Dále se žáci seznamují s běžnými nemocemi, jaká je jejich prevence a jak je léčit v případě nákazy, aby nedošlo k epidemii. V tématu *Neživá příroda* jsou charakterizovány mimořádné události způsobené změnami počasí a dalšími přírodními jevy, jejich následky a ochrana před nimi. Žák by měl být seznámen s našimi nejčastějšími živelnými pohromami, jako jsou např. větrné bouře, sněhové kalamity, povodně, sesuvy půdy (RVP ZV, 2013, s. 62–63).

V *Základech ekologie* je velmi důležitá ochrana přírody na světové i lokální úrovni. Žáci se seznamují s termíny ohledně chráněných území např. přírodní rezervace, národní přírodní památka, přírodní památka, národní přírodní rezervace, chráněná krajinná oblast, národní park atd. Učí se rozpoznat a vyhodnotit kladné i záporné vlivy člověka na přírodu. U záporných vlivů se může jednat o přílišné využívání nerostných surovin, nevhodné ukládání odpadu, různé chemické havárie, netřídění odpadu atd. (RVP ZV, 2013, s. 64).

Dalším z oborů v tématu člověk a příroda je Zeměpis. V tomto oboru se nacházejí dvě témata související s mojí problematikou, a to *Geografická výuka, praxe a aplikace a Geografická informace, zdroje dat, kartografie a topografie*. Předpokládaným výstupem je vhodná organizace a patřičné vyhodnocení geografické informace z dostupných map. Žák by měl podle buzoly či kompasu určit hlavní i vedlejší světové strany. Při živelných pohromách by se měl umět orientovat podle hlavních orientačních bodů. Žák by měl ovládat orientaci v terénu podle map a azimutu, dokázat odhadnout vzdálenost a výšku objektů, naučit se bezpečný pohyb v terénu. Vše by si měl nacvičit v modelových situacích zásady bezpečného chování a počínání si při mimořádných událostech (RVP ZV, 2013, s. 64–67).

Člověk a zdraví

Cílem této vzdělávací oblasti je podporovat zdravý životní styl, který je založen na zdravém organismu, kvalitním životním prostředí a bezpečném okolí kolem člověka. Učí

žáky odpovědností za své zdraví i za zdraví druhých nejen v každodenním životě, ale i při běžných rizicích a při mimořádných událostech.

Do této oblasti spadají obory Tělesná výchova a Výchova ke zdraví. Ta vede žáka k ochraně a rozvoji svého zdraví po stránce fyzické, psychické i sociální. Tato oblast je úzce spjata s tématy vztahy mezi lidmi a formy soužití, kde si žáci osvojují a prohlubují své poznatky o své identitě a soužití mezi lidmi, přáteli, rodinou a v neposlední řadě v partnerství. Tyto znalosti jsou nepostradatelné v budoucí komunikaci, chování, vzájemné pomoci a sebeochraně v mimořádných situacích. S riziky spojenými s přenosnými chorobami a základy první pomoci se žáci seznámí v tématu *Zdravý způsob života a péče o zdraví*. Otázky týkající se silniční i železniční dopravy, konkrétní případy jako jsou rizika v provozu, vztahy mezi účastníky a postupy při dopravní nehodě (poskytnutí první pomoci a zavolání složek Integrovaného záchranného systému) najdeme v tématu *Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence*. Velká část je věnována členění mimořádných událostí, vysvětlení varovných signálů a evakuace, předcházení těmto událostem a jak se chovat po jejich skončení (RVP ZV, 2013, s. 79–81).

Cílem školní Tělesné výchovy je nejen žáka vybavit pohybovými dovednostmi, které by měl využívat ve svých volnočasových pohybových aktivitách, a tím zvyšovat svoji fyzickou i psychickou zdatnost, ale také schopnostmi, které mu pomohou při mimořádných situacích. Žák by měl umět uplatňovat pravidla silničního provozu v roli cyklisty a chodce; zvládat chůzi v terénu; být obeznámen s pravidly táboření a ochranou přírody; přežít v přírodě. Podle podmínek školy jsou zajišťovány sportovní kurzy. Jedná se především o lyžařský, vodácký, cyklistický a turistický kurz. Každá škola je povinna podstoupit základní plaveckou výuku, v které se žáci adaptují na vodní prostředí, učí se základním plaveckým dovednostem jako je zvládnutí potápění, dýchání, splývání, orientace ve vodě, eventuálně zvládnutí základních prvků plavecké lokomoce (RVP ZV, 2013, s. 82–86).

Člověk a společnost

Cílem této vzdělávací oblasti je vybavit žáka znalostmi důležitými pro jeho začlenění do demokratické společnosti. Vytváří v každé osobě pozitivní občanské hodnoty, včetně kolektivní obrany. Tato vzdělávací oblast také podporuje správné chování a postoje během běžných rizik i během mimořádných událostí.

Do této oblasti patří předmět Výchova k občanství s tématy *Člověk ve společnosti; Člověk, stát a právo*. V tématu *Člověk ve společnosti* je žák veden ke slušnému chování, jak v běžném

životě, tak i za mimořádných událostí; k pomoci lidem v nouzi; k obraně své vlasti v případě ohrožení. V případě konfliktu žák řeší situace nezaujatě a s chladnou hlavou. Toleruje národnostní a kulturní dlišnosti, zvyklosti a názory. Umí přijmout jiný názor a vhodně na něj argumentovat. Odmítá rasistické, xenofobní, extrémistické, diskriminační názory a šikanu druhých lidí (RVP ZV, 2013, s. 51).

V tématu *Člověk, stát a právo* se žák dozví, jakým způsobem funguje správa obcí, krajů a státu pomocí organizací a orgánů. Je si vědom svých práv, patřičně je dokáže prosadit a uznává práva dalších lidí. Umí posoudit význam ochrany svobody a lidských práv. Pochopí svoji důležitou roli při poskytování obrany státu. Vyjasní termín globalizace, jaké kladné i záporné důsledky z toho plynou pro náš život. Žák se vyjádří ohledně problémů v globálním i lokálním měřítku, vylicí jejich příčiny a vhodně pro ně vymyslí východisko. Uvede příklady terorismu a sám zaujme stanovisko k jeho potlačení (RVP ZV, 2013, s. 52–53).

3.5.3 Průřezová témata

Při výuce OČMS můžeme využít i průřezových témat, která si každá škola zavádí do svého Školního vzdělávacího programu sama a následně je i realizuje.

V rámcovém vzdělávacím programu se doporučuje realizovat je pomocí kurzů a různých projektů. Naše téma se dotýká několika průřezových témat, a tím je využití velmi rozsáhlé.

Na prvním místě je to určitě *Osobnostní a sociální výchova*. Našeho tématu se přímo i nepřímo týká okruh *Morální rozvoj*, který řeší dovednosti řešení problémů, učení se odpovědnosti, spolehlivosti nebo prosociálnímu chování.

Dalším průřezovým tématem je *Výchova demokratického občana*. Zde najdeme okruh *Občan, občanská společnost a stát*, kdy občan je zodpovědný členem společnosti.

Užitečným tématem je *Enviromentální výchova*, kde nalezneme okruh *Vztah člověka k prostředí*, kde je možné využít téma prostředí a zdraví ve výuce živelných pohrom nebo u antropogenních havárií (RVP ZV, 2013, s. 107–120).

3.5.4 Očekávané výstupy po 1. stupni základního vzdělávání

Žák po absolvování prvního stupně základní školy by měl disponovat dovednostmi i schopnostmi, které mu v běžném životě pomohou vypořádat se s nebezpečím a porozumět termínu mimořádná událost.

- Měl by znát a říci různé druhy mimořádných událostí (např. povodeň, požár, dopravní nehoda, radiační havárie, blackout atd.).

- Svým chováním předejde duševnímu a fyzickému ohrožení.
- Vhodně reaguje na mimořádnou událost, což znamená, že dokáže přivolat pomoc, ať už přivoláním dospělého člověka nebo na jednu z linek integrovaného systému nebo na tísňovou linku. Dokáže stručně popsat situaci.
- Ví, jak pracovat se svým strachem. Charakterizuje slova jako je zbabělost, pomoc, statečnost, přátelství, které se objevují v našich každodenních životech i během mimořádných událostí.
- Dokáže rozpoznat různé druhy signálů (požární poplach, zkouška sirén, varovný signál). Rozpozná, popíše vzhled, úkoly a vliv integrovaného záchranného systému.
- Do příjezdu záchranných složek by měl poskytnout první pomoc. V konkrétním případě umět dezinfikovat, ošetřit drobná zranění, zastavit krvácení, zafixovat zlomenou končetinu a ošetřit drobná poranění, použít správný postup při záchrane člověka zasaženého elektrickým proudem.
- Kvůli ochraně sebe i svého okolí, by měl umět rozeznat uzávěry vody i plynu, které by mohly způsobit další škody v případě havárie. Orientaci ve škole i v cizí budově díky únikovým východům by měl každý žák zvládat. Dále pak vědět, co dělat v případě evakuace jak v domácím, tak i ve školním prostředí.
- Požáry patří mezi první konkrétní situace nebezpečí, s kterými se žák na základní škole seznámí. Jsou mu objasněny příčiny, prevence vzniku požárů. Seznámí se s pravidly, jak bezpečně zacházet s ohněm. Jsou mu vysvětleny rozdíly vzniku požáru ve škole, v přírodě a doma. Umí zacházet s hasícím přístrojem a zná rizika spojená s požárem, např. výbuchy, ozáření, poleptání nebo úraz elektrickým proudem.
- Žák má znalosti ohledně prevence při zimních a letních sportech, rozumí nebezpečí, které přichází s pobytem v přírodě, ať už je způsobeno otravou rostlin, uštknutím hadem nebo způsobena bouřkou.

4 Praktická část

4.1 Zařazení tématu do Školního vzdělávacího programu 1. Základní školy Jičín, 17. listopadu

Na Základní škole 17. listopadu v Jičíně mají téma OČMS systematicky rozloženo již od první třídy po závěrečnou devátou třídu. Vše mají názorně sepsané v tabulce, kterou najdeme ve Školním vzdělávacím programu 1. Základní školy (dále ŠVP 1, ZŠ) v sekci příloh, kde mají u každého ročníku vytyčeno téma OČMS a v jakém předmětu se dané učivo vyučuje.

4.1.1 První stupeň

V prvním ročníku je téma *Signály*, kde jsou obsažené informace, vysvětlení a použití daných signálů. Dále tu je téma *Ukrytí obyvatelstva*, v kterém by učitel měl žákům vysvětlit a říci důvody, při jaké příležitosti se toto odehrává.

V druhém ročníku by měli žáci být seznámeni s tématem *Nácvik volání po telefonu*. Žáci by si měli objasnit pravidla při ohlašování nebezpečí či ohrožení, např. požáru po telefonu. Toto téma patří zejména do hodin českého jazyka, kdy je učivem jazyková komunikace a komunikační prostředky. Ve vlastivědě k učivu *Chování lidí, osobní bezpečí* můžeme přidat i téma *Příprava evakuačního zavazadla*. Žáci by měli být informováni v tělesné výchově o improvizované ochraně osob při učivu *Bezpečnost ve sportu a hygiena*.

V třetím ročníku se v předmětu Prvouka žáci seznámí s povoláním hasiče a protipožární činností, např. s druhy hasicích přístrojů. Žáci by měli mít možnost vidět ukázkou činnosti hasičského záchranného sboru.

Obsáhlým tématem ve čtvrté třídě jsou *Živelné pohromy*, kde má žák možnost se seznámit s druhy živelných pohrom, s chováním před, během a po katastrofě. Toto téma můžeme zařadit do hodin Přírodovědy k učivu *Neživá příroda a součásti neživé přírody*. Do tohoto tématu se může prolínat učivo z Vlastivědy s tématy *Vodstvo ČR, vodní nádrže a Ochrana přírody*.

Zemětřesení a atmosferické poruchy můžeme najít především v učivu zařazeném v hodinách Přírodovědy - životní podmínky, rozmanitost životních podmínek, ochrana přírody, chráněná území ČR. Velkým tématem je *první pomoc (ošetření poranění končetin, ošetření krvácení)*. O této látce můžeme hovořit v hodinách přírodopisu – člověk a jeho zdraví, lidské tělo, péče o zdraví. Dále mají v ŠVP zařazeno improvizovanou ochranu osob

s neuvedením předmětu, v jakém by se mohla látka vyučovat. Tato témata najdeme v posledním ročníku na prvním stupni – tedy v páté třídě.

4.1.2 Šestý ročník

Přírodopis

Obsah:

- Ekologický kurz – práce s kompasem, buzolou, různé druhy map, vysvětlivky na mapě, souřadnice, vrstevnice; poznávání přírodnin (fauna, flóra, nerosty a horniny); meteorologie; chování v přírodě.

Očekávané výstupy:

- Žák umí pracovat s mapou dané oblasti, dokáže podle mapy zhodnotit náročnost terénu a přečíst dle vysvětlivek, jaké zajímavosti se nachází v jeho blízkosti. Je schopen podle přírodních úkazů určit světové strany. Poznává dle ukázek naše nejobvyklejší rostliny, zvířata, horniny a nerosty. Umí díky předpovědi počasí naplánovat program pro další den, vyjmenovat různé výkyvy počasí a jak na ně vhodně reagovat. Žáci jsou seznámeni s pojmy národní park, přírodní rezervace, přírodní památka a také s pravidly chování, které se vztahují k přírodě.

Zeměpis

Obsah:

- Glóbus a mapa – různé druhy map, vysvětlivky na mapě, zeměpisné souřadnice a další značky na mapě;
- Krajinná sféra Země – atmosféra, biosféra, hydrosféra – vodstvo ČR, přírodní katastrofy – povodně, vichřice, bouřka, sesuvy sněhu, signály a ukrytí obyvatelstva.

Očekávané výstupy:

- Žák používá mapové atlasy, plány a mapy, používá zeměpisnou síť a s pomocí zeměpisných souřadnic určuje polohu míst na Zemi;
- Žák rozpoznává souvislost mezi jednotlivými složkami krajinné sféry, charakterizuje pojem přírodní katastrofy a dokáže popsat příčiny a důsledky těchto katastrof.

Základy společenských věd

Obsah:

- Osobní bezpečí – způsoby chování v krizových situacích, tel. čísla hasičů, policie, nemocnice.

Očekávané výstupy:

- Žák rozpozná situace ohrožující jeho bezpečnost a umí se patřičně chovat, uplatňuje pravidla bezpečnosti v silničním provozu, zvládá modely chování v případě šikanování, týrání, zneužívání, samostatně vyhledává služby specializované pomoci, rozpozná, kdy člověk potřebuje pomoc druhého člověka.

Fyzika

Obsah:

- Elektrický obvod – elektrický obvod, elektrický proud a elektrické napětí, vodiče a izolanty, tepelné elektrické spotřebiče, pojistka, bezpečné zacházení s elektrickým proudem, první pomoc při úrazu.

Očekávané výstupy:

- Žák umí vysvětlit pojmy izolant, vodič, zná funkci pojistky v elektrickém obvodu, vyjmenuje základní elektrické spotřebiče v domácnosti, zná pravidla bezpečného zacházení se spotřebiči, zná základní pravidla první pomoci při úrazu elektrickým proudem;
- Žák teoreticky zná resuscitaci, a to jak masáž srdce, tak i umělé dýchání.

4.1.3 Sedmý ročník

Přírodopis

Obsah:

- Zoologie – hmyz, paraziti, přenos nemocí.

Očekávané výstupy:

- Žák se seznamuje s ochranou proti infekčním nemocem.

Fyzika

Obsah:

- Pohyb tělesa – pohyb a setrvačnost pohybu tělesa, možná nebezpečí v silničním provozu (brzdná dráha + přecházení vozovky, odhad vzdálenosti přijíždějícího vozidla, bezpečná rychlost na kole).

Očekávané výstupy:

- Žák jako účastník silničního provozu jedná tak, aby neohrožoval zdraví svá, ani druhých osob v silničním provozu.

Tělesná výchova

Obsah:

- Lyžařský kurz – zdatnost, horská služba, přírodní jevy na horách.

Očekávané výstupy:

- Žák zvýší svoji všeobecnou zdatnost díky intenzivnímu týdennímu kurzu ve vyšší nadmořské výšce. Žák je seznámen s činností horské služby, dokáže vyjmenovat příležitosti, při kterých tuto službu může zavolat nebo využít. Žák chápe proměnlivost počasí na horách, rozumí pojmu lavina a teoretický ví, jak by se měl zachovat, pokud by ho zavalila.

Základy společenských věd

- Osobní bezpečí – nebezpečné situace, vrstevníci a násilí, bezpečné sportování a bezpečnost silničního provozu;
- Svět kolem nás – tolerance k menšinám, ochrana obyvatel za mimořádných událostí (pojmy ohlášení požáru, evakuační zavazadlo);
- Klíče ke zdraví – infekční nemoci.

Očekávané výstupy:

- Žák rozumí nástrahám v životě, uvědomuje si situace nebezpečné pro naše psychické i fyzické zdraví, hledá možnosti prevence;
- Žák chápe význam slov tolerance, rasismus, xenofobie, je si vědom, co je mimořádná událost, jaké složky zasahují v případě těchto situací;
- Žák se seznamuje s ochranou proti infekčním nemocem.

4.1.4 Osmý ročník

Biologie člověka

Obsah:

- Opěrná soustava – poranění kostí, kloubů, poskytnutí první pomoci;
- Pohybová soustava – poranění svalů, vazů, šlach, poskytnutí první pomoci;
- Oběhová soustava – stavba a činnost, krvácení či zástava srdce;
- Dýchací soustava – stavba a činnost plic, zástava dýchání, umělé dýchání;
- Nakažlivé nemoci, obrana proti infekci;
- Hygiena duševní činnosti – toxikománie.

Očekávané výstupy:

- Žák zná hlavní části lidské kostry, popíše jejich stavbu a funkci, umí poskytnout první pomoc při poranění kostí a kloubů;
- Žák zná základní svaly lidského těla, popíše jejich stavbu a funkci, umí poskytnout první pomoc při jejich poranění;
- Žák vysvětlí funkci a složení tělních tekutin, popíše stavbu a činnost oběhové soustavy, umí poskytnout první pomoc při krvácení či zástavě srdce;
- Žák popíše stavbu a činnost dýchací soustavy, umí poskytnout první pomoc při zástavě dýchání;
- Žák zná původce infekčních chorob, ví, jak se bránit před nakažením, umí jmenovat příklady nejznámějších infekčních chorob;
- Žák chápe nutnost správného denního režimu pro zdraví člověka, ví o nebezpečí při užívání návykových látek (vznik závislosti, poškození zdraví, změna identity).

Chemie

Obsah:

- Bezpečnost při experimentální činnosti – příklady nebezpečných látek a přípravků používaných v domácnosti, piktogramy a jejich význam;
- Hořlaviny – hoření, hořlaviny, hašení požáru, havárie s únikem nebezpečných látek, hasicí přístroje;
- Oxidy – oxid uhelnatý.

Očekávané výstupy:

- Žák uvádí zásady, jak pracovat s domácími přípravky, přivolá první pomoc při úrazech, vysvětluje základní symboly na obalech nebezpečných látek;
- Žák vysvětluje princip hašení požáru a uvádí příklady způsobů hašení, zná hlavní zásady používání hasebních prostředků a přístrojů, zná zásady bezpečné práce s hořlavinami, zná zásady první pomoci při popáleninách;
- Žák z názvů oxidů zapisuje vzorce a naopak, popisuje vlastnosti vybraných oxidů a posuzuje vliv těchto látek na životní prostředí.

Fyzika

Obsah:

- Počasí kolem nás – meteorologie, atmosféra Země, základní meteorologické jevy, problémy, znečišťování atmosféry.

Očekávané výstupy:

- Žák zná různé druhy meteorologických jevů, dokáže se řídit podle zpráv o počasí, ví, jaké jsou následky živelných pohrom, je seznámen s rizikem, které přináší znečištěná atmosféra.

Zeměpis

Obsah:

- Globální problémy – trvale udržitelný rozvoj.

Očekávané výstupy:

- Žák je schopen vysvětlit pojmů globální problém. Je si vědom následků a rizik, které člověk činí svými zásahy do přírody.

Tělesná výchova

Obsah:

- Turistika a pobyt v přírodě – orientace na mapě, uplatňování pravidel silničního provozu, ochrana přírody, práce s buzolou, přežití v přírodě, orientace, ukrytí, nouzový přístřešek, zajištění vody, potravy, tepla;
- Cyklistický kurz – zdatnost, dopravní výchova, přírodní jevy, turistické a cyklistické mapy.

Očekávané výstupy:

- Žák je schopen se orientovat podle mapy, postavit si nouzový přístřešek pro přespání a zajistit i základní životní podmínky pro přežití (potravu, teplo, vodu).
- Udržuje a zvyšuje si svoji zdatnost díky týdennímu kurzu; využívá v praxi pravidla silničního provozu; je si vědom rizik, které přichází s různými klimatickými jevy; je schopen díky cyklistickým a turistickým mapám naplánovat trasu.

Základy společenských věd

Obsah:

- Osobní bezpečí – agresivita, nebezpečí kolem nás.

Očekávané výstupy:

- Žák je seznámen s pojmem agrese, umí detekovat různé druhy agrese, umí pracovat se svým projevem agrese a docházej zachovat chladnou hlavu při nebezpečném chování druhých. Je si vědom násilí a hrozeb, které se dějí kolem něj, chápe je, dokáže jim předejít.

4.1.5 Devátý ročník

Přírodopis

Obsah:

- Geologické děje vnitřní – pohyby litosférických desek, poruchy zemské kůry, sopečná činnost, zemětřesení.

Očekávané výstupy:

- Žák rozliší geologické děje, jejich příčiny a důsledky.

Chemie

Obsah:

- Energetické změny při chemických reakcích – zemní plyn, jaderná energie, obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie;
- Uhlovodíky, alkany – methan, ethan, propan, butan, alkeny – ethylen, alkiny – acetylen.

Očekávané výstupy:

- Žák posuzuje vliv spalování různých paliv (včetně pohonných látek pro automobily) na životní prostředí, rozlišuje obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie a jejich vliv na životní prostředí, orientuje se v problematice ekologie (ochrana životního prostředí), používá bezpečně spotřebiče na topné plyny v domácnosti;
- Žák dokáže popsat vlastnosti látek, jejich využití a možné hrozby při jejich úniku.

Fyzika

Obsah:

- Jaderná energie – radioaktivita, využití jaderného záření, jaderné reakce, uvolňování jaderné energie, jaderný reaktor, jaderná energetika, radiační havárie, ochrana při jaderné havárii.

Očekávané výstupy:

- Žák umí jednoduše vysvětlit princip jaderné reakce, zná klady, zápory i rizika využívání jaderné energie.

Zeměpis

Obsah

- Biotop ochrana přírody (národní parky, chráněná území).

Očekávané výstupy:

- Žák uvádí na konkrétních příkladech ochranu přírody u nás a závažné důsledky společenských vlivů na životní prostředí.

Tělesná výchova

Obsah:

- Vodácký kurz – ovládání plavidla (raft, kajak, kanoe), obtížnost řek a jezů, povodně, táboření, rozdělání ohně.

Očekávané výstupy:

- Žák umí ovládat raft, kanoi v proudící vodě a sjíždět jezy; kajak je schopen ovládat na stojaté vodě; je seznámen s teorií řek a jezů;
- Zná pravidla rozdělání ohně v přírodě, umí ho sám rozdělávat a chová se ohleduplně k přírodě.

Základy společenských věd

Obsah:

- Globální svět – klady a zápory včetně válek a terorizmu;
- Osobní bezpečí – silniční provoz, první pomoc.

Očekávané výstupy:

- Žák chápe pojem globální svět, orientuje se v domácích i zahraničních událostech, dokáže vysvětlit pojem terorismus;
- Žák navrhuje postupy řešení při mimořádných událostech např. autonehodě aj.;
- Žák dokáže poskytnout první pomoc.

4.2 Soutěž Ochrana obyvatel za mimořádných událostí

Následující kapitoly a podkapitoly tvoří metodický návod pro přípravu, organizaci a realizaci soutěže Ochrana obyvatel za mimořádných událostí. Soutěž žákům nabídla propojení jejich teoretických znalostí s praktickým využitím. Cílem soutěže bylo žáky přimět k plné spolupráci a vzbudit u nich zájem o dané téma prostřednictvím interaktivních stanovišť. Přípravu soutěže jsem začala výběrem školy, termínu, zajištěním personálu, rozhodnutím o stanovištích a výběrem obsahu každého stanoviště. V okamžiku, kdy byly tyto věci zajištěny, mohla jsem zahájit tvorbu harmonogramu a následné realizace. Tato část práce je psána formou popisu autentických dějů a situací.

4.2.1 Lokalizace

Výběr školy jsem provedla na základě vlastních zkušeností. Vybrala jsem si moji bývalou základní školu v mém rodném městě Jičín. Jedna ze členek pedagogického sboru této školy mi pomáhala s mojí bakalářskou prací, obrátila jsem se na ni opět s žádostí o radu.

Výhodou bylo, že škola má rozpracovaný systematický program tématu OČMS a každoročně připravuje Den Země, který má na starosti paní učitelka Hana Havlová. Za ní jsem šla o radu a konzultovala s ní své nápady týkající se mého poradatelského záměru. Rozhovor s paní Havlovou mám zmíněn v následující kapitole. Paní učitelka Havlová můj nápad podpořila a doporučila mi, abych si sjednala schůzku s panem ředitelem a domluvila si s ním jeho souhlas pro zorganizování dne. Pan ředitel PaedDr. Truhlička mi předběžný návrh soutěže schválil a požádal mě o předběžnou prezentaci harmonogramu dne dva týdny před uskutečněním.

Paní učitelka Havlová mi vysvětlila, jak jejich Den Země většinou probíhá. Každoročně pořádá soutěž v podobě stanovišť s tématem ekologie. Žáci devátých ročníků buďto pomáhají či dokonce řídí stanoviště, nebo jich část odchází uklízet kolí školy. Byla mi tedy nabídnuta pomoc i z řad žáků. Chtěla jsem zjistit co nejvíce informací pro realizaci soutěže a také se dozvědět, jakých chyb bych se měla vyvarovat. Díky rozhovoru jsem si uvědomila, jaký by měl být obsah stanovišť, organizace, časový harmonogram, personální a materiální zajištění soutěže.

4.2.2 Termín a časový harmonogram soutěže

Vzhledem k tomu, že jsem soutěž spojila s pořádáním Dne Země, bylo období pro uskutečnění soutěže předem dáno. S panem ředitelem jsme se shodli na datumu 21. 4. 2017.

Vlastní soutěž začala až po první vyučovací hodině, která byla s třídním učitelem. Učitel žáky seznámil s pojmem Den Země, Ochrana člověka za mimořádných událostí, vysvětlil průběh soutěže a poté proběhla evakuace celé školy tak, jak probíhá každý rok.

Vlastní soutěž probíhala od 8:45, délka pobytu na jednom stanovišti byla vypočtena na 20 minut. Zahrnuli jsme do toho i přesuny ze stanoviště na stanoviště. Po rozepsání časový harmonogram vypadal takto:

Tabulka 1 Časový harmonogram soutěže

Stanoviště	Čas
1.	8:45 – 9:05
2.	9:05 – 9:25
Přestávka	
3.	9:45 – 10:05
4.	10:05 – 10:25
5.	10:25 - 10:40
6.	10:40 – 11:05
7.	11:05 – 11:25
8.	11:25 - 11:40
9.	11: 40 – 12:05

(Zdroj: autorka)

Tento harmonogram měli k dispozici třídní učitelé, aby se snáze orientovali v časovém rozložení. Vyučování bylo naplánováno do 13 hodin, vycházela nám tedy hodinová rezerva pro úklid tříd, vyplnění dotazníků žáky a pro krátké rozhovory s třídními učiteli.

4.2.3 Rozdělení a organizace žáků

Ohledně celkové organizace soutěže jsme se nejvíce soustředili na rozložení stanovišť do tříd. Pracovali jsme s faktem, že každá třída bude začínat třídnickou hodinou s třídním učitelem ve své třídě. Proto jsme se rozhodli, že první stanoviště proběhne v těchto třídních místnostech, aby se žáci po evakuaci nemuseli nikam přesouvat. Návuk evakuace školy nám pomohl v tom, že budeme mít dostatek času pro přípravu třídy. Dále jsme rozmýšleli materiální zajištění každé třídy, jelikož jsem na některých stanovištích potřebovala dataprojektor.

Sepsali jsme si tedy třídy, které se budou akce účastnit a postupně jsem si osobně třídy prohlédla. Podle materiálního vybavení třídy jsem se rozhodla, jaký typ stanoviště tam umístím.

V závěru jsme sepsali tabulku, která určila, jaká třída se bude kam přesouvat, aby nedošlo k situaci, že by se dvě třídy potkaly na jednom stanovišti. Konečná tabulka byla k dispozici třídním učitelům, kteří tak měli celkový přehled o přemísťování ze stanoviště na stanoviště. Tabulka je v Příloze 2.

Dalším organizačním prvkem bylo rozdělení žáků do soutěžních skupin. Rozhodli jsme se pro uspořádání tříd do menších skupin, aby vzrostla soutěživost mezi jednotlivými skupinami ve třídě, a tím i samotnými žáky. Uvažovali jsme, že tak zvýšíme šanci, aby se každý zapojil do plnění úkolů. Každá třída se měla rozdělit nejvýše do pěti skupin. Rozdělení si určili samotní žáci v první hodině se svým učitelem. Učitel dal každé skupině kartu, kam si žáci sepsali třídu a jména členů skupiny. Do karet se na každém stanovišti zapisovaly dosažené výsledky přidělenými body. Soutěžní karta je v Příloze 3.

Vyhlášení výsledků soutěže proběhlo během velké přestávky 24. 4. 2018.

4.2.4 Stanoviště

Počet stanovišť jsem určila podle počtu tříd a žáků v nich. Dala jsem na doporučení paní učitelky Havlové, aby žáci devátých tříd pomáhali s organizací soutěže. Jednalo se tedy o devět tříd (6. A, 6. B, 6. C, 7. A, 7. B, 7. C, 8. A, 8. B, 8. C).

Téma, zaměření a obsah jednotlivých stanovišť jsem volila podle ŠVP 1. ZŠ. Brala jsem v úvahu rozložení tématu OČMS do jednotlivých ročníků a konečné rozhodnutí jsem provedla po konzultaci s paní učitelkou Havlovou.

Stanoviště:

1. Blackout a radiální havárie
2. Autonehoda
3. Evakuace
4. Povodeň
5. Požár
6. První pomoc
7. Klimatické jevy
8. Chemické ohrožení
9. Tísňové volání

Popis jednotlivých stanovišť je v kapitole 4.3. Soustředila jsem se zejména na to, aby stanoviště byla maximálně interaktivní, různorodá a pestrá.

4.2.5 Personální zajištění

Po domluvě s paní učitelkou Havlovou jsem měla k dispozici devět třídních učitelů, kteří zajišťovali, aby se jejich třída přesouvala ze stanoviště na stanoviště podle plánu a časového harmonogramu, obstarávali klid a pořádek při přesunech po škole i během přestávky. Dále mi byli přiděleni vybraní žáci z devátých tříd, kteří pomáhali s organizací stanovišť. Ty jsem přiřadila v den soutěže k mým hlavním asistentům.

Hlavními asistenty byli studenti Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové, konkrétně studenti oboru Tělesná výchova a sport se zaměřením na vzdělávání. S nimi jsem byla v kontaktu v rámci předmětu Marketing a management sportu. Měsíc před uskutečněním soutěže jsem se účastnila jednoho jejich semináře, na kterém jsem studentům vysvětlila, co bych od nich potřebovala. Čtrnáct dní před organizací jsem poslala každému ze studentů email, který obsahoval obecné informace. Email je v Příloze 4. V dokumentu byly tyto body:

- Datum konání soutěže;
- Místo konání soutěže;
- Můj kontakt (telefon, email);
- Popis organizace soutěže;
- Popis hodnocení;
- Potřeby.

Pro názornější ukázkou jsem k emailu přiložila mapu Jičína s červeně vyznačeným autobusovým nádražím, pokud by se někdo chtěl dopravit autobusem, a 1. základní školou 17. listopadu. Zelenou hvězdičkou s připsaným časem jsem zdůraznila místo a čas srazu.

4.2.6 Organizace soutěže

Příprava tříd a jednotlivých stanovišť

Každé stanoviště mělo svého vedoucího, kterým byl student z pedagogické fakulty. Navíc na jednotlivá stanoviště byli přiděleni žáci devátých ročníků, kteří pomohli s přemístěním lavic a židlí během přestávky po třídnické hodině a byli vedoucímu stanoviště k ruce po celou dobu soutěže.

V případě stanoviště vyžadující promítání přes dataprojektor je třeba uspořádat židle a stolky pro skupinky tak, aby všichni měli možnost vidět na promítání.

Vedoucí stanoviště přidělil svým pomocníkům úkoly. Svým asistentům jsem také oznámila, že první kolo po třídnické hodině bude třída rozdělena do pěti skupin a každá skupina bude mít soutěžní kartu, kam se budou vpisovat přidělené body za správné řešení úkolů. Karta byla rovněž součástí přílohy emailu.

Zahájení soutěžního dne

V den soutěže jsme se sešli před budovou základní školy a společně jsme se odebrali do společenské odpočinkové místnosti, kde byli studenti seznámeni s paní učitelkou Havlovou. Zopakovala jsem jim průběh celé soutěže a předem poděkovala za jejich pomoc. Rozdala jsem jim desky s pracovními listy a další potřebné materiály (např. čisticí roztředky na stanoviště – chemické ohrožení) pro jejich stanoviště. Zeptala se, zda-li mají dotazy ohledně organizace soutěže nebo na průběh jejich stanoviště. Po upřesnění a doladění otázek k nám přišla paní Havlová se skupinkou žáků z devátých tříd a představila je jako naše pomocníky. Po rozdělení velké skupiny žáků, byli přiděleni ke každému vedoucímu stanoviště 2-3 pomocníci. Z velké většiny se jednalo o žákyně, které se na spolupráci těšily, jelikož kromě jedné studentky byli všichni vedoucí muži.

Dále jsme si s paní Havlovou rozdělily tuto velkou skupinu na dvě poloviny. První polovina zahrnující pět vedoucích se odebrala s paní učitelkou do přidělených tříd, kde jim ukázala dle potřeby zapnutí techniky. Já jsem také pomohla najít čtyřem vedoucím jejich třídy a poradila jim, jak připravit počítač, dataprojektor nebo jak zorganizovat třídu.

Průběh na stanovištích

Týden před soutěží jsem vedoucím stanovišť poslala podrobné zpracování, aby si daný materiál prostudovali a obrátili se na mě s případnými dotazy. Přílohy obsahovaly pracovní listy pro žáky a asistenty s postupem a správným řešením, zvukovou stopu, video nebo prezentaci, obrázkové puzzle nebo obrázky.

Na zahájení každý vedoucí svého stanoviště představil sám sebe a potom stanoviště, na kterém se žáci nachází. Následně je seznámil s jednotlivými úkoly a zdůraznil pracovní postup na svém stanovišti.

K bodu hodnocení jsem popsala, kdy a jak by měli vedoucí bodovat každou skupinku. Po splnění úkolů žáci předložili své pracovní listy či jiný druh svého řešení a příslušný asistent jim přidělil příslušné body do jejich karet.

V poslední řadě jsem vedoucím doporučila, aby disponovali minimálně jednou propisovací tužkou a zářili dobrou náladou.

Ukončení soutěže

Soutěž končila po absolvování všech stanovišť všemi skupinami. Na každé stanoviště byl vymezený čas 20 minut s tím, že rozpis času není nutný dodržovat přesně na minutu. Vedoucí jednotlivých stanovišť měli v závěru soutěže sečíst body na všech kartách. Vyhlášení tří nejlepších skupin jsem dělala sama osobně.

Tímto bych ráda poděkovala Julii Ujevičové, Lukáši Stehlíkovi, Lukáši Novákovi, Tomáši Hlavatému, Jakubu Hartmanovi, Lukáši Velcovi, Tomáši Krausovi, Vojtěchu Kozákovi, Lukáši Ondráčkovi a Janu Chmelaři za pomoc.

4.2.6 Materiální zajištění

Pro samotnou realizaci soutěže bylo potřeba zajistit spoustu materiálu. Bylo nutné připravit a vytisknout pracovní listy pro žáky a pracovní listy s postupem a správnými výsledky pro mé asistenty, dále vytisknout soutěžní karty pro každou skupinku, rozpis stanovišť a tříd pro třídní učitele a zajistit diplomy, ceny v daném tématu. Vzhledem k tomu, že jednotlivé činnosti jsou popsány v dalších kapitolách, naleznete celkový seznam materiálního zabezpečení v Příloze 5.

4.2.7 Komunikace s vedením školy

Po schválení obsahu stanovišť paní učitelkou Havlovou jsem svůj plán předložila řediteli školy, panu doktoru Truhličkovi. S časovým rozvrhem a prostorovým uspořádáním stanovišť pan ředitel souhlasil. Co se týkalo personálního zajištění z Pedagogické fakulty neměl pan Truhlička žádné námítky, naopak byl velice překvapen tak početným zastoupením. Dále souhlasil, aby se vybraní žáci z devátých tříd účastnili na soutěži organizačně. Zbylá část žáků 9. tříd tradičně šla uklízet prostory kolem řeky Cidlina, která teče blízko základní školy. Po stručném popsání obsahu každého stanoviště byl pan ředitel nadšen a popřál mi štěstí při jejich zrealizování.

Dále jsem měla domluvenou schůzku se všemi třídními učiteli, kteří budou v roli dozoru po celou dobu soutěže. Seznámila jsem je se stejnými informacemi jako pana ředitele.

4.3 Charakteristika stanovišť

Níže uvedené zadání, otázky, správné řešení a vysvětlivky k bodování jednotlivých úkolů korespondují s pracovními listy učitele. Pokud na stanovišti žáci potřebovali pracovní listy, jsou uvedeny v přílohách. Jedná se o tato stanoviště: Autonehoda, Evakuace, Klimatické jevy,

Požár, První pomoc a Tísňové volání. V tomto pořadí najdete v přílohách pod čísly 6 – 11 pracovní listy pro žáky.

4.3.1 Blackout a radiační havárie

Cíl: Rozpoznat značku pro nebezpečí radiace, vysvětlit pojem blackout.

Prostředky: Skládání papírového puzzle. Po složení se žáci poradí ve skupince a rozmyslí otázky, které jsou nadepsané na tabuli:

Co to znamená?

Kde jste tuto značku mohli vidět?

Po rozmyšlení odpovědí se družstvo přihlásí a sdělí své odpovědi asistentovi ústně.

Obrázek 5 Puzzle blackout a radioaktivita
(Zdroj: autorka)

Řešení: Pojmem blackout označujeme rozsáhlý výpadek dodávek elektrické energie na velkém území po dobu desítek hodin nebo dnů, který zasáhne velké množství obyvatel.

Značka znamená radioaktivitu. Je uváděna na místech, kde je možná radiační havárie, při které může dojít nebo již došlo k úniku radioaktivních látek z jaderné elektrárny do přírody a hrozí poškození životního prostředí a zdraví obyvatel. V ČR se nachází jaderné elektrárny Dukovany a Temelín.

Bodování: Složený obrázek a vysvětlený pojem blackout byl hodnocen 2 body a druhý obrázek radiace byl za 3 body.

Připomínky: Puzzle bylo rozstříhané na moc velké kousky a žáci si poradili s úkolem velice snadno. K stanovišti měl být nejméně ještě jeden dodatkový úkol. Například by žáci mohli z předloženého oblečení ustrojít jednoho člena skupiny do improvizované ochrany.

4.3.2 Autonehoda

Cíl: Vyhodnotit správné a špatné chování cestujících v autě, kteří jsou svědky autonehody.

Prostředky: Porovnávání dvou videoklipů a odpovědi na otázky k nim:

1. Prvním úkolem bylo poukázat na chyby při puštění videa se špatným postupem během poskytování pomoci

Zadat žákům otázky mimo soutěž, které měly objasnit chyby při postupu.

Otázky: Je správné, že rodina zastavila u nehody? Proč?

Film jsme zastavili v okamžiku, kdy nás upozorňuje na chybný postup. Proč je to chyba? Přece zastavili a šli na pomoc.

2. Asistent pustil video, které ukazuje správné řešení při této situaci.

Příběh pokračuje opakovaným příjezdem k nehodě, nyní je vidět správný postup zastavení.

Všimněte si, co je ve videu jinak a jak táta s dětmi postupuje.

Jaké chyby zachránci udělali?

Jaký je správný postup zajištění bezpečnosti při příjezdu k autonehodě?

Řešení: Povinností každého člověka je poskytnout pomoc v případě, že je ohroženo zdraví nebo život někoho v okolí. Poskytováním pomoci však nesmíme ohrozit sami sebe. V každém případě musíme myslet především na svou bezpečnost. Pokud si nejsme jistí, jestli je pro nás situace bezpečná, zavoláme odbornou pomoc a necháme zásah na ní. Přivolání odborné pomoci je samo o sobě poskytnutí pomoci.

Chyby: Vystoupili (vyběhli) přímo do silnice.

Neměli na sobě reflexní vesty.

Neoznačili místo nehody.

Jak máme správně postupovat:

- Zastavit vozidlo na takovém bezpečném místě, abychom neohrozili naše životy a životy ostatních účastníků silničního provozu.
- V autě jsou reflexní vesty – výrazně barevné (nejčastěji oranžové nebo žluté) s reflexními proužky.
- Pokud vystupujeme z auta přímo na silnici, vždy máme tuto vestu již na sobě (abychom byli z dálky viditelní pro další přijíždějící auta).
- U auta zapneme výstražná světla.
- Všichni kromě řidiče vystupují na stranu „od silnice“ – tedy ke krajnici.
- Mladší děti odvedeme úplně mimo silnici a tam zůstanou, nejlépe pod dozorem někoho z dospělých nebo dozorem pověříme nejstarší dítě (pokud je toho schopné).

- Umístíme výstražný trojúhelník do dostatečné vzdálenosti před nehodu – tedy tak daleko před nehodu, aby další auta stihla zabrzdit a nehodě se vyhnout (před zatáčku, na horizont, na dálnici výrazně dál (i více než 100 m) před místo nehody než na úzké silnici mezi poli. Označení místa nehody trojúhelníkem a rozsvícením výstražných světel má přednost před dalšími činnostmi u nehody. Je to první, o co se zachránci po vystoupení z auta musí postarat.
- Do vest oblékneme i účastníky nehody, pokud se pohybují mimo auto a pokud se nemohou zapojit do pomoci, odvedeme je rovněž mimo vozovku.
- Z auta bereme k nehodě další pomůcky pro pomoc při autonehodě – výstražný trojúhelník, auto-lékárničku a telefon.

(Trčková, P., Franěk, O., Vlk R., 2014)

Videozáznamy autonehody se špatným i správným postupem najdete v příloze č.16.

Bodování: Za každou správnou odpověď skupinka získala 1 bod.

Připomínky: Toto stanoviště bylo nejdelší. Trvalo skoro 25 min.

4.3.3 Evakuace

Cíl: Naučit se rozlišovat zvukové signály, připravit obsah evakuačního zavazadla a seznámit se se zásadami opuštění bytu.

Prostředky:

1. Poslech varovných signálů podle grafického záznamu varovného signálu napsaného na tabuli – všeobecná výstraha a požární poplach, zhodnotit jejich význam a pak podle zvukové stopy přiřadit název signálu k správnému číslu nahrávky. Audiozáznamy varovných signálů požárního poplachu a všeobecného varovného signálu najdete v příloze č. 16.

2. Z předložených kartiček vybrat maximálně 8 věcí, které by si žáci zabalili do svého evakuačního zavazadla. Každá skupinka měla před sebou kartičku, kde byl nalepen obrázek batohu. Dále z vyjmenovaných věcí měli vybrat jen ty nejpotřebnější. Výběr byl z: televize, střevíčky, doklady, smoking, mobil s nabíječkou, lékárnička, kuře bez obalu, hygienické potřeby, spacák, PET lahev s vodou, náhradní oblečení, automobilová dráha (hračka), konzervy.

Prostředky: I na tomto stanovišti měli žáci splnit dva úkoly.

1. Prvním úkolem bylo najít na čisticích prostředcích umístěných na přední lavici před tabulí varovné značky, které upozorňují spotřebitele na různé druhy nebezpečí. Žáci si poté měli značku zapamatovat a nakreslit. Žáci měli možnost si prohlédnout značky tolikrát, kolikrát sami potřebovali.

Obrázek 7 Čisticí prostředky

(Zdroj: autorka)

2. Žáci měli z paměti sepsat, co nejvíce chemických prostředků, které můžeme najít doma.

Bodování: První úkol byl hodnocen maximálně za 3 body, pokud značky byly vypracovány výborně. Dobře vypracováno bylo za 2 body a řádně nevypracovaný byl ohodnocen 1 bodem. Druhý úkol byl hodnocen maximálně 5 body za 10 prostředků), 4 body za 8 prostředků, 3 body za 6 prostředků, 2 body za 4 prostředky), 1 bod za 2 prostředky.

Připomínky: V zadání mělo být zdůrazněno nakreslení značek. Žáci většinou obrázky kreslili malé a nedali si s nimi takovou práci. Poučení do příště – nakreslit jednu značku na papír velikosti A5.

4.3.5 Klimatické jevy

Asi mezi zcela nejběžnější mimořádné události patří klimatické jevy. V naší zeměpisné šířce je to hlavně bouřka, která nás dokázala nejednou zastihnout nepřípravené v přírodě.

Cíl: Předvést správný postup v situaci, kdy nás zastihne bouřka v přírodě, vědět, jak se bezpečně uschovat. Umět si vypočítat vzdálenost bouřky od místa, kde se nacházíme.

Prostředky: V úvodu pracovního listu bylo ukázáno na příkladech, jak počítat vzdálenost místa od bouřky. Vymyšlený příběh měl navodit atmosféru, že daný žák se nachází na patřičném místě a blíží se k němu bouřka.

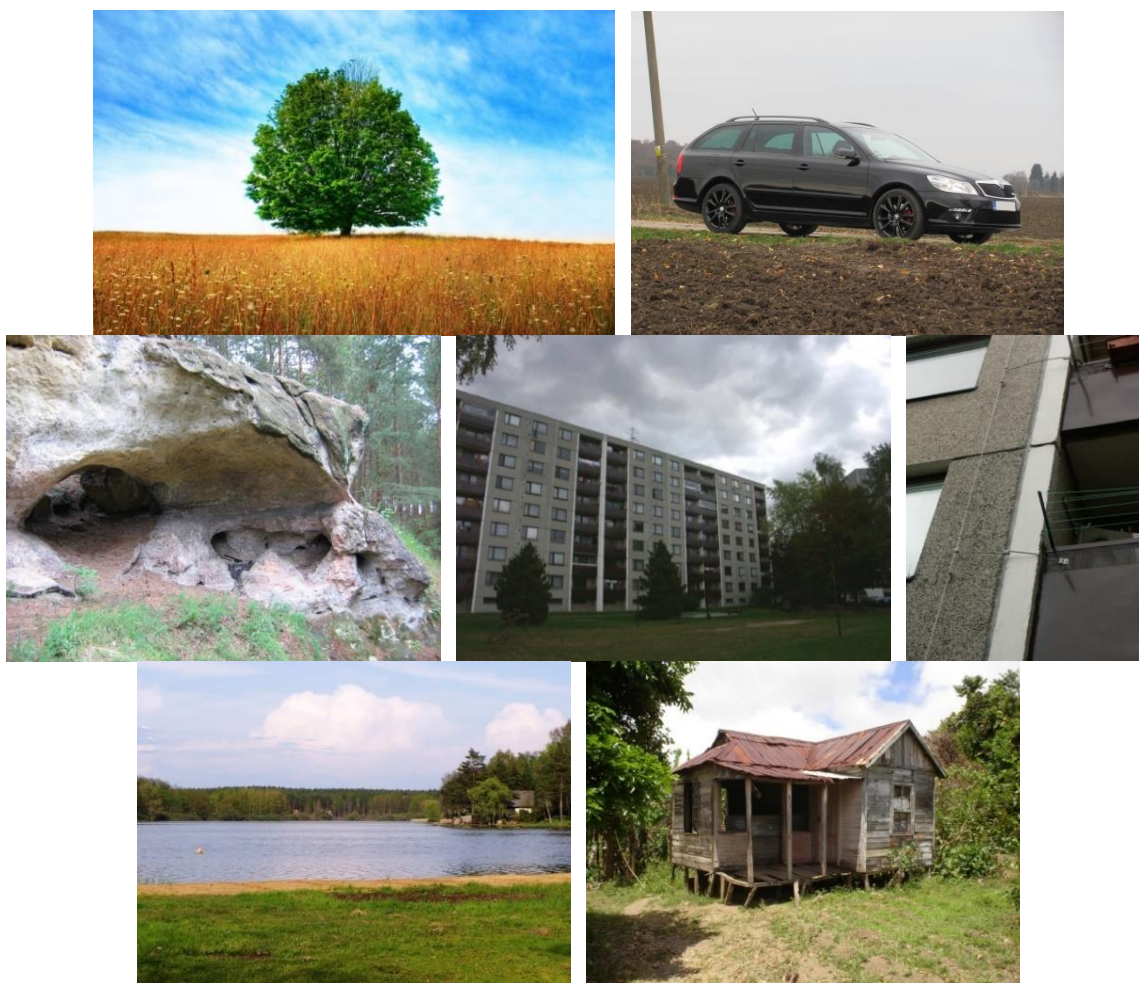
Text: Procházíte se po louce plné květin, je teplý letní den, v dálce se objevují mračna. Najednou spatříte záblesk. Po 12 vteřinách uslyšíte silný hrom. Nacházíte se přibližně 4 km od bouřky, která míří k vám.

Hrom – 12 vteřin

Vzdálenost – 4 km

Blesk – 3 km

1. Žáci si měli prohlédnout očíslované obrázky, které byly vylepené na tabuli. Jednalo se o panelový dům s hromosvodem, dřevěnou chatrč, auto, rybník, strom, skalní převis.

Obrázek 8 Obrazové zadání na pracovním listu ke stanovišti „Klimatické jevy“
(Zdroj: autorka)

Na pracovním listu byla tabulka, do které žáci měli vyplnit, kam se můžou schovat před bouřkou. Po vyplnění měli vypsát pod tabulku zdůvodnění jejich odpovědi.

2. Žáci měli přijít na jednoduchý matematický princip, jak vypočítat vzdálenost bouřky: Za týden sedíte dopoledne doma, venku se stmívá. Kouknete z okna, vidíte záblesk. Na radaru hlásí, že se bouřka má přehnout přes Jičín. Vaše matka rychle běží z domu, aby stihla sundat

prádlo. Hrom se ale ozve až po 15 vteřinách. Jak daleko se nachází bouřka? (Využijte informace z úvodu.)

Řešení 1: Viz Tabulka 2.

Tabulka 2 Řešení úkolu 1 na stanovišti Klimatické jevy

Místo, kam se schovat	ANO/NE
Pod strom	ne
Do auta	ano
Panelový dům	ano
Rozpadlá chatrč	ne
Do vody	ne
Pod skalní převis	ne

Vysvětlení: Osamělý strom může přitáhnout blesk a rozlomit se. Auto je uzemněné a uzavřené. Panelový dům má hromosvod. Chatrč nemá hromosvod. Voda je vodivá látka a přitahuje blesky. Převis se může zřítit.

Řešení 2: Výpočet je $15/3 = 5$ km (počet sekund mezi zábleskem a zahřměním vydělte třemi a získáte počet kilometrů, jak daleko od vás je bouřka). Odpověď: Bouřka se nachází 5 kilometrů ode mě.

Bodování: Pokud skupina měla 6 až 5 odpovědí správně, byla ohodnocena 3 body. Se 4 až 3 správnými odpověďmi byly přiděleny 2 body a s pouhými 2 správnými odpověďmi 1 bod. Početní úkol byl ohodnocen 3 body.

Připomínky: Do příště bych dodala pro rychlé žáky doplňkový úkol, který by byl mimo bodování. Týkal by se klimatických jevů v zahraničí. Žáci by měli popřemýšlet, jaké další jevy existují, pojmenovat je a zhruba říci, v jaké oblasti se vyskytují (např. tornádo, zemětřesení, sopečný výbuch, tsunami).

4.3.6 Povodeň

Cíl: Provéřit vědomosti ze zeměpisu a přírodopisu, které souvisejí s tématem voda, vodní prostředí, vodní živočichové, povodeň.

Prostředky: Využila jsem hru Riskuj. Soutěžící si vybírali otázky z daných témat s různou obtížností (1000 – 1 bod, 2000 – 2 body, 3000 – 3 body, 4000 – 4 body, 5000 – 5bodů). Za správnou odpověď jim byly přiřazeny získané body. Za špatně zodpovězenou otázku se body

neodečítaly. Zajímavostí hry je, že pod některými otázkami jsou ukryty tzv. „cihličky“, které slouží jako složka štěstí ve hře. Pokud soutěžící narazí na takovouto cihličku, je mu připsán odpovídající počet bodů bez zkušební otázky. Hru jsem vytvořila v souboru PowerPoint. Tuto prezentaci najdete v příloze č. 16.

Celkově hra trvala 15 min. Vytvořené skupiny si zvolily kapitána, který byl zároveň mluvčí týmu. Jméno kapitána si vedoucí stanoviště napsal na papír, kam v průběhu soutěže připisoval získané body. Po vzájemné dohodě v týmu si mluvčí vybral jednu otázku. Odpověď si společně žáci promysleli a do 10 vteřin mluvčí týmu vyslovil odpověď.

Téma, hodnota a otázka/správná odpověď:

1. Řeky ČR:

1000 – Jak se jmenuje nejdelší řeka ČR?

Řešení: Vltava.

2000 – Čemu se říká soutok? Vysvětli.

Řešení: Soutok je místo, kde se setkávají nejméně dva vodní toky.

3000 – Kde pramení řeka Labe a kam ústí?

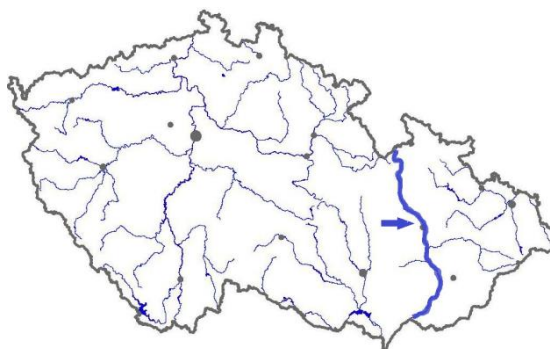
Řešení: Pramení v Krkonoších, ústí do Severního moře.

4000 – Vyberte dva přítoky Labe: a) Jizera, b) Berounka, c) Sázava, d) Vltava

Řešení: a), b)

5000 – Řekni název řeky zvýrazněné na mapě

Řešení: Morava.

Obrázek 9 Upravená slepá mapa ČR – vodstvo
(Zdroj: <http://www.zemepis.com/reky4.php>)

2. Přehrady a vodní nádrže:

1000 – Jak se jmenuje největší přehrada v ČR?

Řešení: Lipno.

2000 – Jakým způsobem můžeš přispět k ochraně vodních ploch? (min 2 odpovědi)

Řešení: Neznečišťovat vodní plochy ani okolí rybníka odpadky. Odstraňovat z okolí rybníka odpadky a věci, které do okolí rybníka nepatří.

3000- Jak se jmenuje náš nejznámější rybník? Náповěda: „Byl pozdní večer – první máj – večerní máj – byl lásky čas.“

Řešení: Máchovo jezero.

Obrázek 10 Máchovo jezero

(Zdroj: <http://www.pametnik.cz/detail/138/103/medaile-pametnik-ceska-republika/machovo-jezero-jarmila>)

4000 – Jak se jmenuje naše největší ledovcové a zároveň největší jezero v ČR?

Řešení: Černé jezero.

5000 – K čemu slouží přehrady a vodní nádrže? Jaký je jejich význam? (min 3 odpovědi)

Řešení: Slouží k zadržování vody pro zásobování vodou, pro výrobu elektrické energie, jako ochrana před povodněmi, k vyrovnávání průtoku, někdy k vodním sportům a rybolovu.

3. Vodní organismy:

1000 – Vyberte živočicha, který žije u vody:

- a) Vrána obecná.
- b) Ondatra pižmová.
- c) Kamzík horský.

Řešení: b)

2000 – Vyberte rostlinu, která roste u vody

- a) Blatouch bahenní.
- b) Sedmikráska obecná.
- d) Kokoška pastuší tobolka.

Řešení: a)

3000 – Který z živočichů potřebuje velmi čistou vodu?

Řešení: Rak říční.

Obrázek 11 a) kapr obecný; b) rak říční; c) kachna divoká
(Zdroj: <http://www.naturfoto.cz>; <https://rybicky.net/atlasostatnich/>; <http://www.animalia.com/cz/>)

4000 – Jak se jmenuje tato rostlina?

- a) Rákos obecný.
- b) Kosatec žlutý.
- c) Orobinec širokolistý.

Řešení: c)

Obrázek 12 Orobinec širokolistý
(Zdroj: <http://orobinecc.sweb.cz/popis%20orobince.htm>)

5000 – Co je to bioindikátor?

Řešení: Organismus určující čistotu životního prostředí.

4. Povodně:

1000 – Pojmenujte tuto definici jedním slovem: rozlítí nadměrného množství vody mimo koryto vodního toku.

Řešení: Povodeň.

2000 – Zlatá cihlička

3000 – Jak zajistíte svůj dům proti povodni?

- a) Necháte otevřené dveře a okna.
- b) Zatarasíte dveře židlemi a stoly.
- c) Umístíte před vchodové dveře pytle s pískem.

Řešení: c)

4000 – V minulosti žili lidé s přírodou v symbióze (úzké soužití dvou a více organismů). Využívali každoroční povodně pro své zemědělství, kdy voda zaplavila jejich pole a tím poskytla vláhu rostlinám. Vyberte starověké státy, které tento druh zemědělství využívaly: Egypt, Amerika, Mezopotámie, Česká Republika, Indie, Čína.

Řešení: Mezopotámie, Indie, Čína, Egypt

5000 – Proč by se neměl pít doposud ověřený zdroj pitné vody po povodni?

Řešení: Kvůli hygieně. Jelikož při povodních se zaplaví různé předměty, které jsou natřené nebo obsahují různé jedovaté látky (např. v bateriích aut je kyselina sírová). Ty se poté vsáknou do půdy a mohou tam zůstat i několik let.

5. Voda

1000 – Jaký je chemický vzorec vody?

Řešení: H₂O.

2000 – Zlatá cihlička

3000 – Jak se nazývá věda zabývající se vodstvím a oběhem vody na Zemi?

Řešení: Hydrologie.

4000 – Při kolika stupních má voda největší hustotu?

Řešení: Při 4°C.

5000 – Kolik procent vody je obsaženo na zemském povrchu a kolik v našem těle? (hodnoty se shodují)

- a) 60 %.
- b) 70 %.
- c) 80 %.

Řešení: b)

Připomínky: Z velké většiny vyšla soutěž přesně na 15 min.

4.3.7 Požár

Pro vytváření úkolů tohoto stanoviště jsem se inspirovala nejvíce ze stránek záchranného kruhu (www.zachranny-kruh.cz). Zaměřila jsem se především na příčiny vzniku požáru v domácnosti a založení ohně v přírodě. Žáci u obou úkolů pracovali s obrázky.

Cíl: Rozpoznat riziková místa pro vznik požáru v domácnosti, naučit se eliminovat je.

Osvojit si zásady rozdělávání ohně v přírodě.

Prostředky: Na tomto stanovišti byly opět použity připravené pracovní listy. Žáci řešili dva úkoly.

1. Na prvním obrázku byla domácnost s možnými hrozbami vzniku požáru. Úkolem skupinky bylo najít tyto hrozby a zakroužkovat je.

Obrázek 13 Požár v domácnosti
(Zdroj: www.zachranny-kruh.cz)

2. Další úkol se vztahoval k rozdělávání ohně v přírodě. Obrázky byly očíslované a byly doplněny očíslovanou tabulkou. Jejich úkolem bylo prohlédnout si všechny obrázky a do tabulky odpovědět ano u obrázků, o kterých si žák myslel, že ukazují správné rozdělání ohně.

? Víš, jak správně rozdělát v přírodě oheň? Odpověz ANO u obrázků, o kterých si myslíš, že ukazují, jak správně rozdělát oheň.

POŽÁRY - pracovní list č. 9

Správné chování? ☐ ANO 1 ☐ NE	Správné chování? ☐ ANO 2 ☐ NE	Správné chování? ☐ ANO 3 ☐ NE
Správné chování? ☐ ANO 4 ☐ NE	Správné chování? ☐ ANO 5 ☐ NE	Správné chování? ☐ ANO 6 ☐ NE
Správné chování? ☐ ANO 7 ☐ NE	Správné chování? ☐ ANO 8 ☐ NE	Správné chování? ☐ ANO 9 ☐ NE
Správné chování? ☐ ANO 10 ☐ NE	Správné chování? ☐ ANO 11 ☐ NE	Správné chování? ☐ ANO 12 ☐ NE

Vytvářeno v rámci projektu
"Žít s přírodou, žít s přírodou"
www.zachranny-kruh.cz

Obrázek 14 Upravený pracovní list: Víš, jak správně rozdělát v přírodě oheň?
(Zdroj: www.zachranny-kruh.cz)

Řešení 1:

Upravený obrázek 15 Požár v domácnosti
(Zdroj: www.zachranny-kruh.cz)

Řešení 2: Viz tabulka 3.

Tabulka 3 Řešení úkolu 2 na stanovišti Požár

	ANO/NE
Obrázek č. 1	ne
Obrázek č. 2	ne
Obrázek č. 3	ne
Obrázek č. 4	ne
Obrázek č.5	ne
Obrázek č. 6	ne
Obrázek č. 7	ano
Obrázek č. 8	ano
Obrázek č. 9	ano
Obrázek č. 10	ano
Obrázek č. 11	ano
Obrázek č. 12	ne

Bodování: V prvním cvičení mohli žáci získat celkově 7 bodů, které mohly zároveň sloužit jako nápověda, kolik mělo být zakroužkovaných odpovědí. V druhém cvičení počet bodů odpovídá počtu obrázků, tedy 12.

Připomínky: Omylem jsem vynechala v tabulce číslo 9. Žáci dopisovali odpověď s číslem obrázku pod tabulku.

4.5.8 První pomoc

Cíl: Naučit se ošetřit úraz horní končetiny s pomocí trojcípého šátku. Seznámit se s pravidly první pomoci.

Prostředky: Žáci nižších ročníků první pomoc v rámci výuky ještě neměli. Aby měli všichni vyrovnané podmínky, úkolem vedoucího tohoto stanoviště, absolventa střední zdravotnické školy, bylo i teoretické poučení žáků. Asistent všem vysvětlil, jaký je rozdíl mezi tepenným a žilním krvácením a jaká je případná první pomoc. Na tomto stanovišti mělo dojít spíše o rychlé a stručné dodání informací o první pomoci, které žáci měli zpracovat a využít při řešení svých úkolů.

1. K stanovišti první pomoci jsem zařadila praktické využití trojcípého šátku a druhý úkol skupinky plnily v podobě kroužkovacího testu. Žáci měli nejprve názornou ukázkou vázání šátku, poté každá skupinka předvedla zavázání trojcípého šátku v případě poranění horní končetiny.

2. Písemný test:

1. Tísňová linka pro volání na záchrannou službu je:

- a) 156.
- b) 155.
- c) 150.

2. Při zasažení oka pískem:

- a) Vyplachujeme oko proudem vody.
- b) Nastříkáme do oka dezinfekční prostředek.
- c) Necháme písek v oku, zakryjeme oko a zakryjeme i druhé oko.

3. Při krvácení z nosu:

- a) Umístíme postiženého do polohy v sedě s lehce předkloněnou hlavou, na zátylek přikládáme studené obklady, palcem a ukazovákem stiskneme nosní křídla a počkáme několik minut. Pokud se krvácení ani po opakovaných pokusech nezastaví nebo se dokonce zvětšuje, dopravíme postiženého k lékaři.
- b) Umístíme postiženého do polohy na zádech se zvednutýma nohama, přivoláme záchrannou službu.
- c) Umístíme postiženého do polohy vsedě, zakloníme hlavu, podáme větší množství horkých tekutin.

4. Kde nejlépe nahmatáme na našem těle tep?

- a) Na krkavici na krku, na zápěstí.
- b) Na zápěstí, na břichu.
- c) Na chodidle.

5. Váš kamarád upadl na hřebík tak nešťastně, že si jej prorazil skrz dlaň. Před odvezením kamaráda do nemocnice:

- a) Je nezbytné co nejdříve hřebík vytáhnout a ránu důkladně desinfikovat.
- b) Pokud to jde zcela hladce a bez rizika poškození tkáně, můžeme hřebík z ruky nebo nohy vytáhnout, ránu obvážeme a postiženého odvezeme k lékaři.
- c) Hřebík ani jiné cizí těleso zásadně z rány nevytahujeme.

6. Jste svědky dopravní nehody, muž v autě má velké tepenné krvácení. Jak mu pomůžete před příjezdem záchranné služby?

- a) Krvácející místo nebudu ošetřovat, začnu poraněnému zajišťovat životní funkce, tj. umělé dýchání, zevní srdeční masáž.
- b) Neprodleně krvácející místo stlačím prsty, dlaní nebo složeným kusem oděvu.
- c) Vrátím se k vlastnímu vozu a začnu hledat v lékárnice obvazový materiál.

(zdroje: Bernatová, E., Jukl, M., Marková, J. (2013),

Řešení: 1. b), 2. a), 3. a), 4. a), 5. c) 6. b)

Bodování: Správné zavázání trojcípého šátku bylo ohodnoceno 1 bodem. Každá správná odpověď u testu byla obodována 1 bodem.

4.3.9 Tísňové volání

Cíl: Znat telefonní čísla na integrovanou záchrannou službu. Dále pak při zavolání na tato čísla vědět, jaké informace máme uvádět.

Prostředky: Pracovní listy s jednotlivými úkoly.

1. Přiřazování čísla položky v tabulce k telefonnímu číslu na jednu ze složek integrovaného záchranného systému. V jednotlivých položkách byly popsány vymyšlené situace, které navozovaly reálné děje.

Tabulka 4 Situace pro tísňové volání

1	Je 23:30 a vy nemůžete spát, protože před vaším domem se hádají a křičí na sebe dva opilí muži. Začíná se schylovat ke rvačce. Na jaké číslo zavoláte?
2	Jste u své babičky na návštěvě. Babička stojí u plotny a vaří oběd. Po chvíli si musí sednout, drží se za hrudník a nemůže dýchat. Do svého mobilu vytočíte číslo?
3	Je horký srpnový den a jedete přes vesnici, kde na okraji stojí velká stodola se senem. Všimnete si, že se z ní kouří a zahlédnete plameny. Koho zavoláte?
4	Bydlíte v panelovém domě. Večer si jdete do sklepa něco vzít. Zámek je rozbitý a vaše kolo je pryč. Na jaké číslo zavoláte v případě krádeže?

(Zdroj: autorka)

2. Napsat evropské číslo pro tísňové volání.

3. Demonstrace tíšňového telefonního hovoru. Žáci si měli rozmyslet, jak by vypadalo tíšňové volání pro zadanou situaci. Poté vybrali ve skupině mluvčího, který s učitelem sehrál ukázkové tíšňové volání. Aby hraná volání byla alespoň trochu rozdílná, vymyslela jsem tři různé situace, jejichž děje byly dosazeny do okolí Jičína.

A) Je nedělní ráno. Je zamračeno a schyluje se k dešti. Jedete na kole z Jičína do Valdic přes Lipovu alej. Jste u značky ukazující konec města Jičín. U jednoho stromu sedí na zemi starší paní s holí a špatně dýchá, ale je při vědomí a reaguje na váš hlas.

B) Je prosincové zimní odpoledne. Jedete s rodiči autem přes Podhrád' na Veliš. V kufru máte sánky a boby. Těšíte se na společné odpoledne. Mrzne a cesta se klouže. Jste již na konci vesnice Podhrád' a najednou vidíte v příkopě převrácené auto. Vystoupíte z auta, tam uvidíte dva lidi, kteří dýchají, ale jsou v bezvědomí.

C) Je 20. 7. a už si naplno užíváte prázdnin. Jste na procházce s kamarády. Jdete navštívit dalšího kamaráda, který bydlí ve vesnici Rybníček. Rozhodli jste se jít přes Kníže a zahrádky. Už vidíte ceduli Kbelnice. Dlouho nepršelo a tráva je velmi suchá. Najednou zahlédnete, jak tráva doutná, kouří se z ní asi 100 m od vás. Nikde nikdo kromě vás. A vidíte dokonce plameny.

Řešení 1: 1 – 156; 2 – 155; 3 – 150; 4 – 158.

Řešení 2: 112.

Řešení 3: Skupinka by měla nahlásit jméno, místo, co se stalo.

Bodování: V prvním úkolu s telefonními čísly bylo možné získat maximálně 4 body. Druhý úkol mohl přinést 1 bod a v závěrečném úkolu žáci mohli obdržet maximálně 3 body.

4.4 Vyhlášení výsledků

Vyhlášení výsledků neproběhlo bezprostředně po ukončení soutěže vzhledem k organizačním pravidlům školy. Žákům po skončení soutěže končila výuka a všichni odcházeli do jídelny. Mohla jsem tedy vzít všechny tabulky s body domů a v klidu výsledky propočítat. Žákům bylo oznámeno, že vyhlášení se uskuteční po víkendu v pondělí 24. dubna o velké přestávce.

Proběhlo jen celkové vyhodnocení všech tříd, přestože na prvních dvou místech se umístili žáci z 8. tříd, hned za nimi se umístila skupinka ze 6. třídy. Mladší ročníky se tedy nenechaly zahanbit, ačkoliv by žáci z vyšších ročníků měli znát více informací o těchto tématech.

Do první desítky se dostaly ještě další tři skupiny ze šestých tříd.

Na začátku velké přestávky jsem došla do kanceláře paní sekretářky, které jsem nadiktovala jména žáků prvních třech skupin. Žáci se měli dostavit do odpočinkové místnosti před kanceláři.

Pro žáky jsem měla připravené tematické diplomy, které mi na moji prosbu vytvořila spolužačka Anna Leksová. Tímto by jí chtěla poděkovat. Diplom najdete v Příloze č.12. K diplomům jsem dokoupila reflexní samolepky a přívěsky, které dostaly všechny vítězné skupiny. Celou soutěž i vyhodnocení jsem zdokumentovala. Fotky naleznete v příloze č. 15.

4.5 Hodnocení soutěže

4.5.1 Hodnocení žáků

Pro vyhodnocení a co nejrychlejší získání reakcí žáků jsem použila dotazník. Zde jsem uvedla čtyři mnou položené otázky. Na 3 z nich se odpovídalo formou ANO x NE. U poslední odpovědi byl dán prostor pro poznámky a vysvětlení důvodu, který vedl ke zvolené odpovědi. V poslední otázce žáci bodovali stanoviště podle jejich oblíbenosti. Dotazník a jeho výsledky jsou součástí přílohy č. 13 a 14.

Celkově se jednalo o velmi kladnou zpětnou vazbu. Žákům se z velké většiny soutěž velice líbila. A o daném tématu (OČMS) by se rádi dozvěděli mnohem více. V předposlední otázce mnoho žáků odpovídalo, že pro ně byla tato témata zajímavá, protože se sami s podobnými situacemi už někdy setkali a většinou nevěděli, jak se mají zachovat.

I já sama jsem se mohla přesvědčit o nadšení žáků během soutěže, díky svým asistentům jsem měla možnost projít všechna stanoviště, a tím vidět, jak celá soutěž probíhá. Žáci byli z velké většiny nadšení a s chutí pracovali nad úkoly. Byli velice pozorní, naslouchali mým asistentům, plnili úkoly a byli velice soutěživí.

4.5.2 Hodnocení učitelů

Po skončení soutěže jsem měla možnost získat zpětnou vazbu od třídních učitelů, kteří prošli všechna stanoviště se svými třídami. Toto hodnocení proběhlo přímým rozhovorem s učiteli, kteří po celou dobu nad žáky drželi dozor.

Učitelům jsem položila rovněž čtyři otázky:

Jak se Vám líbila organizace soutěže?

Myslíte si, že byla vhodně zvolená stanoviště?

Které z nich se Vám líbilo nejvíce?

Dali byste mi nějaké doporučení pro příště?

Odpovědi na otázky jsem si písemně zaznamenávala a poté sepsala celkový závěr ke každé otázce.

Co se týče organizace velká většina byla spokojená. Jen dva učitelé měli námitky ohledně chození po celé budově. Žáci prý neměli dost času na jednotlivá stanoviště kvůli přesunům a byl zbytečně na chodbách hluk.

K tématům stanovišť nikdo neměl žádné negativní připomínky. Naopak mi byla stanoviště pochválena díky jejich pestrosti a interaktivnosti. Líbilo se jim, jak moc různorodé úkoly pro děti byly vymyšleny. Mnoho kladných ohlasů bylo řečeno k informovanosti, kterou žáci během všech stanovišť měli. Žáci tak nejen prokázali vědomosti, které by měli ovládat, ale naučili se i něco nového a užitečného do života. Zaznamenala jsem si ale negativní oznámky ke stanovišti blackout a radiační havárie, u kterého mi bylo vytknuto jednoduché zadání pro žáky. Žáci pak po zbytek času neměli co na práci. Jako doporučení mi řekli, abych pro příště k úkolu puzzle vymyslela další práci nebo abych u puzzle zvýšila jeho břížnost. Další negativní připomínka byla mířena na stanoviště utonehody. Tady mi byl vytknut dlouhý mluvený úvod a následná společná diskuze, která se ve většině případů zbytečně prodloužila.

K velké oblibě patřilo stanoviště povodeň a první pomoc. U povodně se jim velice líbil nápad hry Riskuj zpracované v podobě powerpointové prezentace. I výběr témat a otázek považovali za velmi zdařile vybraný. První pomoc se učitelům velice líbila díky asistentovi. Díky Lukášovi Novákovi, který vystudoval střední zdravotnickou školu, je členem červeného kříže a má v sobě potenciál dobrého učitele, se líbilo toto stanoviště úplně všem, žáci i kantoři byli uchvázeni jeho projevem a nadšením do úkolu.

Kromě výše uvedených doporučení k jednotlivým stanovištím mi bylo pár učitelů vytknuto vyhodnocení soutěže, které se nekonalo ihned po soutěži.

Paní učitelka Havlová byla s celou organizací velice spokojená a poprosila mě o materiály, které jsem vypracovala, pro využití do dalších let.

4.5.3 Autoevaluace

Já jsem s celkovým výsledkem soutěže spokojená. Všechno proběhlo podle plánu. Úkoly byly všechny splnitelné, ale na druhou stranu i přiměřeně obtížné. To se ukázalo ve výsledcích, kdy byl velký bodový rozdíl mezi prvním a posledním týmem a mezi

jednotlivými skupinami se rozdílly také objevily velmi často. Samozřejmě u výše zmíněných připomínek u stanoviště autonehody a blackout a radiační havárie bych zadání poupravila, aby byl obsah daných úkolů přiměřeně stejně dlouhý a obtížný.

S pomocí paní Havlové jsem měla organizaci celé soutěže ulehčenou díky jejím radám ohledně struktury soutěže z předešlých let. Byla to velká pomoc, jelikož jsem nikdy přetím neorganizovala takovou soutěž pro tak velký počet žáků.

Co se týče zorganizování svých pomocníků, nic jsem nepodcenila a snažila jsem se, aby asistenti byli již předem plně informováni. Pro příště bych se poučila a sešla se svými pomocníky minimálně ještě jednou osobně a všem osobně vysvětlila průběh daných stanovišť, abych se ujistila, že všichni si daný materiál podrobně prozkoumají.

Jako velké mínus v mé organizaci беру pozdější vyhlášení výsledků, které se mělo uskutečnit ihned po soutěži. Předěšla bych tomu, že se na vyhlášení nedostaví všichni účastníci soutěže. Bohužel mi to nedovolil čas ani personální zajištění. Jelikož jsem musela u každé skupinky body sečíst a vyhledat první tři nejlepší skupinky. Tím pro mě plyne další poučení, abych příště zaúkolovala třídní učitele, kteří by mi sečetli body u každé skupinky a tím bych měla poloviční práci s vyhledáním prvních tří.

Převážně kladnou odezvu od žáků a učitelského sboru беру jako velké plus a velmi si jejich názorů a připomínek vážím.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo rozpracovat téma ochrana obyvatel za mimořádných událostí a běžných rizik do osnov pro 2. stupeň základního vzdělání a vymyslet metodickou pomůcku pro realizaci tohoto tématu.

V závěru můžeme tuto situaci vyhodnotit ze dvou pohledů. Z pohledu teoretického a praktického (výzkumného). Po teoretické stránce jsem shromažďovala informace ohledně problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí a běžných rizik. Zde je rozpracovaná teorie o základních pojmech, s kterými se v tomto tématu nejčastěji setkáte. V kapitole o historickém vývoji jsem se zaměřila na historii branné výchovy na našem území. Jelikož se moje téma týká každého občana, který má povinnosti vůči své zemi či ostatním lidem např. při první pomoci, zaměřila jsem se i na legislativní část. Poté jsem se soustředila na hlavní kurikulární dokument – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, který vymezuje závazné rámce vzdělávání pro jednotlivé etapy. Tady jsem zpracovala klíčové kompetence, vybrala všechny vzdělávací obory, které se týkají ochrany obyvatel za mimořádných událostí a běžných rizik. Pro jednotlivé ročníky na prvním stupni jsou vypsány obsahy učiva a výstupy, které by žák měl ovládat po dokončení páté třídy.

Po stránce praktické jsem sepsala obsah učiva a jednotlivé výstupy, které se týkají mého tématu, v předmětech v jednotlivých ročnících. Velkou výhodou bylo, že tato škola má téma OČMS rozpracované do tabulky podle jednotlivých ročníků a počítá se zařazením tohoto tématu do běžných vyučovacích předmětů. K vypracování kapitoly jsem využila tabulku a ŠVP. Mým hlavním cílem bylo vypracovat metodickou pomůcku. Vymyslela jsem tedy soutěž, která naučí, zároveň poučí a především otestuje žáky v mém tématu. Tato soutěž byla určena pro žáky od šestých do osmých třídy. Po stránce organizační jsem byla velice ráda za paní Hanu Havlovou, protože každý rok pořádá soutěž pro celý druhý stupeň, ale s tématem Ekologie. Má již zkušenosti s časovým a místním rozložením soutěže, což pro mě byla velká výhoda. Dále jsem byla velice ráda za nápad paní Brigity Stloukalové ohledně další personální posily, a to z řad studentů z fakulty. Co se týče nápadů, chtěla jsem, aby stanoviště byla různorodná a pestrá. Byla jsem velice potěšena novými metodikami, které vyšly v posledních čtyřech letech. Tím je ukázáno, že toto téma je aktuální každý den a je třeba ho rozpracovávat do běžných hodin, a tím pomoci kantorům, jak předat tyto informace žákům. Dále mi velkým zdrojem inspirace byla internetová stránka zachrannykruh.cz, která se zaměřuje právě na metodické pomůcky pro učitele.

Dále bych chtěla zmínit svoji zkušenost s učiteli, která byla velmi přívětivá. Paní Hana Havlová mi celou dobu byla po ruce a velmi mi poradila po stránce organizační. Ostatní z učitelů byli mými nápady nadšeni a byli rádi za zorganizování takovéto soutěže. Jelikož jejich úkolem bylo jen vedení svých žáků ze třídy do třídy a zodpovězení pár otázek na konci soutěže, nebyli nijak zatíženi a za to byli také velice vděční.

Myslím si, že cíl mé diplomové práce byl naplněn. Žáci si odnesli ze soutěže plno informací a zážitků, které jim snad alespo trochu pomohou, pokud se s nějakou mimořádnou událostí setkají. Mé vypracování stanovišť se paní Haně Havlové tak líbilo, že mě požádala, zdali bych jí neposkytla nějaké materiály. S radostí jsem jí přeposlala v elektronické podobě všechna stanoviště a věnovala jí dva nerozstříhané obrázky blackoutu a radiace pro puzzle. Byla velice ráda a řekla, že určitě soutěž zopakují, až se ročníky promění.

Doporučení pro teorii:

Poté, co jsem měla příležitost se s tématem ochrany člověka za mimořádných situací seznámit, doporučila bych zařadit danou oblast do vzdělávání na všech pedagogických fakultách v České republice. A to v aprobaci Výchova ke zdraví a Tělesná výchova minimálně v jednom povinném předmětu zasahujícího do jednoho semestru s důrazem na didaktickou stránku pro zefektivnění výuky budoucího učitele. Jelikož § 29 zákona 561/2004 Sb, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů hovoří o povinnosti školy a školských zařízení. Tím se zajišťuje bezpečnost a ochrana zdraví žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech. Dále by mělo být zajištěno poskytování školních služeb a přinést žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Tímto by se zajistilo, aby z vysokých škol vycházeli obohaceni o tyto informace a mohli je předávat dál mladším generacím.

Doporučení pro praxi:

Co se týče přímo vzdělávání žáků a předávání informací, zaměřila bych se více na jejich vědomosti, které již mají z okolního světa. Sama jsem jsem viděla, že mnoho věcí jim bylo zřejmých. A když už ten fakt neznali sami, tak ho vydedukovali společně ve skupině anebo tu informaci věděl někdo jiný. Mladí studenti akceptují lépe nějaké poučení či radu od svého kamaráda či vrstevníka než občas od svého učitele. Tím bych vybídla učitele, aby se nebáli vymýšlet různorodé aktivity a úkoly, které dají žákům volné pole působnosti, aby si na daný problém přišli sami a tím si danou situaci zapamatovali lépe.

Seznam pramenů

Monografie

Bernatová, E., Jukl, M. & Marková, J. (2013). *Základní norma zdravotnických znalostí*. Praha: Červený kříž

Čapák, I. (1986). *Branná výchova*. Brno.

Herink, J. & Bálek, V. (2002). *Ochrana člověka za mimořádných událostí: pro zeměpis a přírodopis na ZŠ*. Praha: Fortuna

Horská, V., Marádová, E. & Slavík, D. (2002). *Ochrana člověka za mimořádných událostí. Sebeochrana a vzájemná pomoc*. Praha: Fortuna

Kopecký, M., Tilcerová, E. & Šiman, J. (2014). *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Marádová, E. (2007). *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí.

Martínek, B. et al (2003). *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

Matička, V. (1979). *Branná výchova*. Brno. Univerzita J. E. Purkyně, Fakulta pedagogická

Němcová, I. (2014). *Diplomová práce: Historie branné výchovy. Využití ve výuce OV, ON a ZSV*. Olomouc. univerzita Palackého

Trčková, P., Franěk, O. & Vlk R. (2014). *Metodická příručka pro výuku první pomoci na základních školách*. Paf Group s.r.o.

Sedláček, M. (2006). *Havárie. Učebnice pro 8. ročník základních škol*. Úvaly: Albra.

Sedláček, M. (2006). *Od vichřice k zemětřesení. Učebnice pro 9. ročník základních škol*. Úvaly: Albra.

Sedláček, M. (2006). *Povodně. Učebnice pro 6. ročník základních škol*. Úvaly: Albra.

Sedláček, M. (2006). *Požáry: ochrana člověka za mimořádných událostí: pro 7. ročník základních škol*. Úvaly: Albra.

Elektronické zdroje

AION CS, s. r. o. (2018). *Zákony pro lidi*. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz>.

Jukl, M., (2018). Ženevské úmluvy o a dodatkové protokoly. Dostupné z <http://www.cervenkykriz.eu/cz/mhp/konvence.htm>.

Hasičský záchranný sbor české republiky. (2018). *Ochrana obyvatel za mimořádných událostí*. Dostupné z <http://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-uvodem.aspx>.

Investice do rozvoje vzdělání. (2015). Legislativní vymezení krizového řízení. Dostupné z https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/42052/mod_resource/content/1/T%203%2C4%20Legislativní%20vymezení%20KŘ.pdf.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2013-2015). *Upravený Rámcový vzdělávací program*. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>.

Ministerstvo vnitra České republiky. (2018). Dokumenty – terorismus. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>.

Občanské sdružení Ve škole i mimo ni. (2014). *Metodická příručka pro výuku první pomoci na základních školách*. Dostupné z <http://ppp.mimoni.cz/download/metodika-zs.pdf>.

Portál krizového řízení JmK. (2018). Přehled pojmů. Dostupné z <http://krizport.firebrno.cz>.

Policie ČR. (2018). Co je vlastně dopravní nehoda? Dostupné z <http://www.policie.cz/clanek/co-je-vlastne-dopravni-nehoda.aspx>.

Šidlíková, M. (2002). Referát – Jaderná fyzika. Dostupné z <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/fyzika/prof/Svadlenkova/Alfa,beta,gama%20zareni.pdf>.

Usnesení vlády české republiky ze dne 5. října 2011 č. 734 k začlenění tématik Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova do studijních programů pedagogických fakult. Dostupné z <http://www.hzscr.cz/clanek/material-zacleneni-tematik-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pece-o-zdravi-a-dopravni-vychova-do-studijnich-programu-pedagogickych-fakult.aspx>.

Základní a mateřská škola Jičín, 17. listopadu. (2007). *Žijeme v EU: školní vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Dostupné z <http://www.1zs.mujicin.cz/wp/wp-content/uploads/2015/05/%C5%A0VP2014-2015.pdf>.

Konzultace

Hana Havlová, učitelka Přírodopisu, ZŠ Jičín, konzultace 25. 2. 2017, 13. 3. 2017, 17. 4. 2017.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Časový harmonogram soutěže	32
Tabulka 2 Řešení úkolu 1 na stanovišti Klimatické jevy	43
Tabulka 3 Řešení úkolu 2 na stanovišti Požár	49
Tabulka 4 Situace pro tísňové volání	52

Seznam obrázků

Obrázek 1 Grafický záznam varovného signálu pro všeobecnou výstrahu	6
Obrázek 2 Grafický záznam varovného signálu pro požární poplach	6
Obrázek 3 Grafický záznam pro zkoušku sirén	6
Obrázek 4 Výstražné značky označující nebezpečné látky	11
Obrázek 5 Puzzle blackout a radioaktivita	37
Obrázek 6 Evakuační zavazadlo, výběr z věcí	40
Obrázek 7 Čistící prostředky	41
Obrázek 8 Obrazové zadání na pracovním listu ke stanovišti „Klimatické jevy“	42
Obrázek 9 Upravená slepá mapa ČR – vodstvo	44
Obrázek 10 Máchovo jezero	45
Obrázek 11 a) kapr obecný; b) rak říční; c) kachna divoká	46
Obrázek 12 Orobinec širokolistý	46
Obrázek 13 Požár v domácnosti	48
Obrázek 14 Upravený pracovní list: Víš, jak správně rozdělat v přírodě oheň?	49
Upravený obrázek 15 Požár v domácnosti	49

Seznam příloh

Příloha 1 Beaufortova stupnice síly větru	a
Příloha 2 Pohyb po stanovištích	c
Příloha 3 Soutěžní karta	d
Příloha 4 Informační email studentům, kteří se podíleli na organizaci soutěže.....	e
Příloha 5 Seznam podpůrného materiálu pro jednotlivá stanoviště	g
Příloha 6 Pracovní list autonehoda pro žáka	i
Příloha 7 Pracovní list evakuace pro žáka.....	j
Příloha 8 Pracovní list klimatické jevy (bouřka) pro žáka	k
Příloha 9 Pracovní list požár pro žáka.....	l
Příloha 10 Pracovní list první pomoc pro žáka	m
Příloha 11 Pracovní list Tísňové volání pro žáka.....	n
Příloha 12 Diplom. Autorka Anna Leksová.....	o
Příloha 13 Dotazník k soutěži ochrana člověka za mimořádných událostí 2017.....	p
Příloha 14 Výsledky dotazníku	q
Příloha 15 Fotky ze soutěže	r
Příloha 16 CD - videozáznamy, audiozáznamy, prezentace k soutěži	

Příloha 1 Beaufortova stupnice síly větru

Stupeň	Označení	Rozpoznávací znaky	Rychlost	
			m/s	km/h
0	Běžvětří	Kouř stoupá svisle vzhůru	0-0,2	0-1
1	Vánek	Kouř už nestoupá úplně svisle, korouhev nereaguje	0,3-1,5	1-5
2	Slabý vítr	Vítr je cítit ve tváři, listí šelestí, korouhev se pohybuje	1,6-3,3	6-11
3	Mírný vítr	Listy a větvičky v pohybu, vítr napíná prapory.	3,4-5,4	12-19
4	Dostí čerstvý vítr	Vítr zvedá prach a papíry, pohybuje větvičkami a slabšími větvemi	5,5-7,9	20-28
5	Čerstvý vítr	Hýbe listnatými keři, malé stromky se ohýbají.	8,0-10,7	29-38
6	Silný vítr	Pohybuje silnějšími větvemi, telegrafní dráty sviští, používání deštníku se stává obtížným.	10,8-13,8	39-49
7	Prudký vítr	Pohybuje celými	13,9-17,1	50-61

		stromy, chůze proti větru obtížná		
8	Bouřlivý vítr	Láme větve, vzpřímená chůze proti větru je již nemožná	17,2-20,7	62-74
9	Vichřice	Vítr působí menší škody na stavbách (strhává komíny, tašky ze střechy).	20,8-24,4	75-88
10	Silná vichřice	Na pevnině se vyskytuje zřídka, vyvrací stromy a ničí domy.	24,5-28,4	89-102
11	Mohutná vichřice	Rozsáhlé zpuštění plochy.	28,5-32,6	103-117
12	Orkán	Ničivé účinky odnáší domy, pohybuje těžkými hmotami	32,7 a více	118 a více

(Zdroj: meteogram.cz)

Příloha 2 Pohyb po stanovištích

(Zdroj: autorka)

6.A	1. první pomoc 6.A	2. Požár 6.B	3. Evakuace 6.C	4. chemické ohrožení 7.A	5. Klimatické jevy 7.B	6. tísňové volání 7.C	7. dopravní nehoda 8.A	8. blackout a radiální havárie 8.B	9. povodeň 8.C
6.B	požár 6.B	evakuace 6.C	chemické ohrožení 7.A	klimatické jevy 7.B	tísňové volání 7.C	dopravní nehoda 8.A	blackout a radiální havárie 8.B	povodeň 8.C	první pomoc 6.A
6.C	evakuace 6.C	chemické ohrožení 7.A	klimatické jevy 7.B	tísňové volání 7.C	dopravní nehoda 8.A	blackout a radiální havárie 8.B	povodeň 8.C	první pomoc 6.A	požár 6.B
7.A	chemické ohrožení 7.A	klimatické jevy 7.B	tísňové volání 7.C	dopravní nehoda 8.A	blackout a radiální havárie 8.B	povodeň 8.C	první pomoc 6.A	požár 6.B	evakuace 6.C
7.B	klimatické jevy 7.B	tísňové volání 7.C	dopravní nehoda 8.A	blackout a radiální havárie 8.B	povodeň 8.C	první pomoc 6.A	požár 6.B	evakuace 6.C	chemické ohrožení 7.A
7.C	tísňové volání 7.C	dopravní nehoda 8.A	blackout a radiální havárie 8.B	povodeň 8.C	první pomoc 6.A	požár 6.B	evakuace 6.C	chemické ohrožení 7.A	klimatické jevy 7.B
8.A	dopravní nehoda 8.A	blackout a radiální havárie 8.B	povodeň 8.C	první pomoc 6.A	požár 6.B	evakuace 6.C	klimatické jevy 7.A	tísňové volání 7.C	dopravní nehoda 8.A
8.B	blackout a radiální havárie 8.B	povodeň 8.C	první pomoc 6.A	požár 6.B	evakuace 6.C	chemické ohrožení 7.A	tísňové volání 7.C	dopravní nehoda 8.A	blackout a radiální havárie 8.B
8.C	povodeň 8.C	první pomoc 6.A	požár 6.B	evakuace 6.C	chemické ohrožení 7.A	klimatické jevy 7.B	tísňové volání 7.C	dopravní nehoda 8.A	blackout a radiální havárie 8.B

Příloha 3 Soutěžní karta

(Zdroj: autorka)

Třída:	Skupina (jména):
Název stanoviště	Body
1. Blackout a radiační havárie	
2. Autonehoda	
3. Evakuace	
4. Chemické ohrožení	
5. Klimatické jevy	
6. Povodeň	
7. Požár	
8. První pomoc	
9. Tísňové volání	

Příloha 4 Informační email studentům, kteří se podíleli na organizaci soutěže

Datum: 21. 4. 2017 (pátek)

Místo: 1. ZŠ Jičín, adresa: 17. listopadu

Kontakt: Klára Kosáková

Tel: 734 711 427

E-mail: Klara.Kosakova@uhk.cz

Organizace:

- **Sraz 7:45 před školou vchod naproti parku**, oficiální začátek 8:45
- Po první vyučovací hodině (1. Vyučovací hodina - 7:45 – 8:30) každý půjde do své třídy (kde má stanoviště s přidělenými devátáky a půjde si během 10 min zorganizovat třídu (židle, stoly – nejlépe vytvořit ze stolů 5 skupin), u stanovišť s promítáním či prezentací zajistit, aby nikdo nebyl zády.
- První stanoviště je zorganizováno tak, aby se třída nemusela nikam přesouvat poprvé (př. 6. A zůstává po své třídnické hodině na své první stanoviště ve své třídě 6. A)
- Konec – 12:30
- 9 stanovišť
1 stanoviště max. 20 min (rozpis času není na minutu striktní)
- 9 tříd (6. A, 6. B, 6. C, 7. A, 7. B, 7. C, 8. A, 8. B, 8. C):
každá třída rozdělena maximálně do 5 skupinek – celá třída obchází jednotlivá stanoviště se svým třídním učitelem
- Vyhlášení v pondělí další týden (bez vaší účasti) – nejlepší skupinky
- 1-3 devátáci vám budou pomáhat na stanovišti
- Je důležité každé to stanoviště řádně uvést. Něco ve stylu: „Dobrý den, vítám vás na stanovišti dopravní nehody, kde si vašim úkolem bude zhodnotit správnost postupu při pomoci atd.
- Zorganizujte si devátáky, aby vám rozdali papíry, sebrali papíry atd.
- Nic nemusíte tisknout. Jediné, co si připravíte je, kdo má u stanoviště nějaké zvukové stopy, prezentaci, video. Tak si to připraví na flešku!

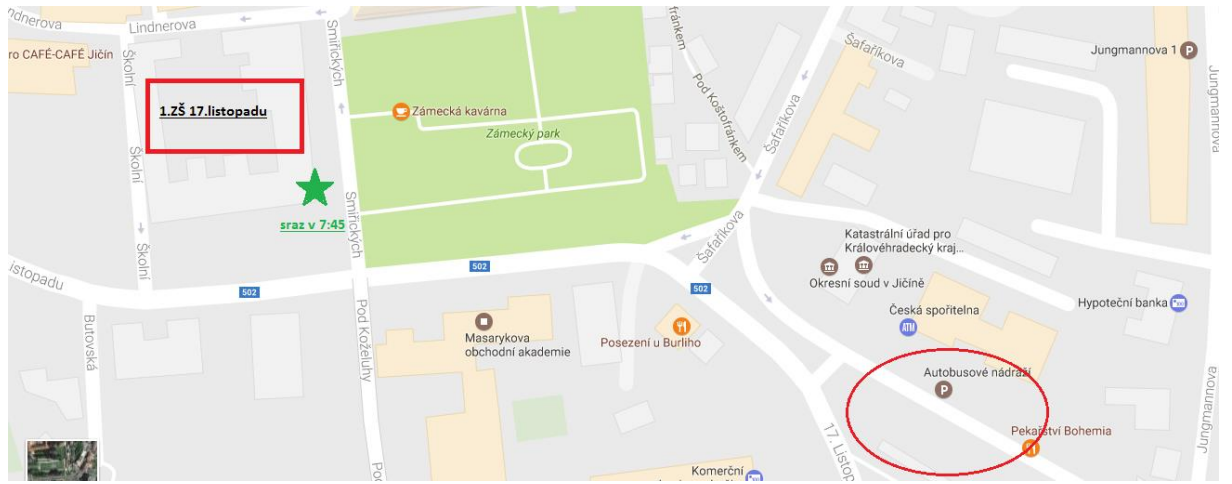
Hodnocení:

- Buďte objektivní, hodnotte všechny stejně, stůjte si za svým!
- Doplňte body do jejich pracovních listů (ohodnoťte jejich výkres body) a dále celkové body z vašeho stanoviště zapište do jejich kartičky (odnáší si sebou na další stanoviště)

Co potřebuješ?

- Propisku
- Pokud máš stanoviště s prezentací, zvukovou stopou, videem – flešku s danou staženou didaktickou pomůckou
- Dobrou náladu ☺

Podrobnější mapa Jičína. Zakroužkované autobusové nádraží, které se nachází 5 min od školy. Sraz budeme mít u vchodu naproti parku! Ti, co přijedou autem. Mohou ho nechat na parkovišti někde okolo školy (neplacené) – ulice – Smiřických, Linderova a Školní.

Příloha 5 Seznam podpůrného materiálu pro jednotlivá stanoviště

1. Blackout a radiální havárie

Ručně vyrobené papírové puzzle – obrázky (radiace, blackout)

2. Autonehoda

Videa dodaná týmem autorů *Metodické příručky první pomoci na základních školách*

Počítač

Dataprojektor

3. Evakuace

Obrázek evakuačního zavazadla z webových stránek – Záchranný kruh

Počítač

Tabule

Křídly

Zvuková stopa – všeobecná výstraha, požární poplach

4. Chemické ohrožení

Čistící prostředky – Savo, Biolit, Krtek, W5, Larrin

5. Klimatické jevy

Vytištěné obrázky z internetu – dřevěná chatrč, auto, strom, rybník, jeskyně, panelový dům s hromosvodem

6. Povodeň

Powerpointová prezentace v podobě Riskuj

Počítač

Dataprojektor

7. Požár

Obrázky stažené z webových stránek *Záchranný kruh.cz*

8. První pomoc

Trojčípí šátek

9. Tísňové volání

Do skupin:

Psací potřeby (propiska, barevné pastelky)

Zápisová kartička pro zapsání bodů ze stanovišť

Asistenti:

Psací potřeby (propiska)

Desky s pracovními listy pro žáky, pracovní listy se správnými odpověďmi pro sebe

Učitelé:

Rozpis stanovišť a tříd

Vyhlášení:

Originální diplomy vytvořené Annou Leksovou

Příloha 6 Pracovní list autonehoda pro žáka

Třída:

Skupina (jména):

Stanoviště - autonehoda

A. **Jaké chyby zachránci udělali?**

B. **Jaký je správný postup v takové situaci? Co a v jakém pořadí měli zachránci udělat?**

Příloha 7 Pracovní list evakuace pro žáka

Třída:

Skupina (jména):

Stanoviště – evakuace

1) Varování - „všeobecná výstraha“, „požární poplach“

Úkol: Přिřadte k jednotlivým názvům číslo nahrávky, které jste uslyšeli

Všeobecná výstraha
Požární poplach

Poslech č. 1
Poslech č.2

2 body

2) Evakuačního zavazadla

Úkol: Z předložených kartiček vyberte věci, které patří do evakuačního zavazadla a dejte je do „svého“ batůžku.

3body

3) Zásady opuštění bytu

- mimo soutěž
- diskuze
- Sepsání v bodech na tabuli

Příloha 8 Pracovní list klimatické jevy (bouřka) pro žáka

Třída:

Skupina (jména):

Stanoviště – klimatické jevy (bouřka)

Počítání vzdálenosti místa od bouřky

- Úvod: procházíte se po louce plné květin, je teplý letní letní den. V dálce se objevují mračna, najednou spatříte záblesk. Po 12 vteřinách uslyšíte silný hrom. Nacházíte se přibližně 4 km od bouřky, která míří k vám.

1) Úkol: Kam se nemůžete schovat před bouřkou?

Místo kam se schovat	ANO/NE
Obr.č.1	
Obr.č.2	
Obr.č.3	
Obr.č.4	
Obr.č.5	
Obr.č.6	

3body

2) Úkol: Jak daleko se nachází bouřka?

Za týden sedíte dopoledne doma, venku se stmívá. Kouknete z okna, vidíte záblesk. Na radaru hlásí, že se bouřka má přehnat přes Jičín. Vaše matka rychle běží z domu, aby stihla sundat prádlo. Blesk se ale ozve až po 15 vteřinách. **Jak daleko se nachází bouřka?** (Využijte informace z úvodu)

Odpověď:

3 body

Příloha 9 Pracovní list požár pro žáka

Třída:

Skupina (jména):

Stanoviště – požár

1) Požár v domácnosti

Na obrázku vidíte domácnost s možnými hrozbami vzniku požáru. Zakroužkujte tyto možné hrozby.

(zdroj: záchranný – kruh, 2018)

Max 7 bodů

2) Oheň v přírodě

Před sebou na obrázcích vidíte možnosti zapalování ohně v přírodě. Prohlédněte si obrázky a u každého se rozhodněte, zdali je řešení správné či ne.

	ANO/ NE
Obrázek č. 1	
Obrázek č. 2	
Obrázek č. 3	
Obrázek č. 4	
Obrázek č.5	
Obrázek č. 6	
Obrázek č. 7	
Obrázek č. 8	
Obrázek č. 9	
Obrázek č.10	
Obrázek č. 11	
Obrázek č. 12	

Max. 12
bodů

Příloha 10 Pracovní list první pomoc pro žáka

Třída:

Skupina (jména):

Test – první pomoc

1. Tísňová linka pro volání na záchranou službu je:

- a) 156
- b) 155
- c) 150

2. Při zasažení oka písek:

- a) Vyplachujeme oko proudem vody.
- b) Postříkáme oko dezinfekčním prostředkem.
- c) Necháme písek v oku, zakryjeme oko a zakryjeme i druhé oko.

3. Při krvácení z nosu:

- a) Dáme postiženého do polohy v sedě s lehce předkloněnou hlavou, na zátylek přikládáme studené obklady, palcem a ukazovákem stiskneme nosní křídla a počkáme několik minut. Pokud se krvácení nezastavuje naopak se zhoršuje, dopravíme postiženého k lékaři.
- b) Postiženého položíme na záda a zvedneme mu nohy, zavoláme záchranou službu.
- c) Umístíme postiženého do polohy vsedě, zakloníme hlavu, podáme větší množství horkých tekutin.

4. Kde nahmatáme na našem těle tep?

- a) Na krkavici na krku, na zápěstí.
- b) Na zápěstí ,na břichu.
- c) Na chodidle.

5. Váš kamarád upadl na hřebík tak nešťastně, že si jej prorazil skrz dlaň. Před odvezením kamaráda do nemocnice:

- a) Co nejrychleji vytáhneme hřebík a ránu pořádně vyčistíme dezinfekcí.
- b) Pokud můžeme vyndat hřebík aniž bychom poškodili tkáň, vytáhneme jej, ránu zavážeme a poraněného odvezme k lékaři.
- c) Hřebík ani jiné další věci rozhodně z rány nevyndáváme.

6. Jste svědky dopravní nehody, muž v autě má velké tepenné krvácení. Jak mu pomůžete před příjezdem záchrané služby?

- a) Krvácející si nebudu všimát a ihned začnu resuscitovat tj. umělé dýchání, zevní srdeční masáž.
- b) Nokamžitě krvácení zastavím tím, že zatlačím na místo prsty nebo kusem oděvu..
- c) Dojdu si ke svému vozu pro lékárničku.

(zdroj: Bernatová, E., Jukl, M.,Marková, J. 2013)

Příloha 11 Pracovní list Tísňové volání pro žáka

Třída:

Skupina (jména):

Stanoviště - Tísňové volání

1) Čísla tísňového volání

- Přiřadit číslo ke konkrétní situaci

1	Je 23:30 a vy nemůžete spát, protože před vaším domem se hádají a řvou na sebe dva opilí muži. Začíná se schylovat ke rvačce. Na jaké číslo zavoláte?
2	Jste u své babičky na návštěvě. Babička stojí u plotny a vaří oběd. Po chvíli si musí sednout, drží se za hrudník a nemůže dýchat. Do svého mobilu vytočíte číslo?
3	Je horký srpnový den a jedete přes vesnici, kde na kraji stojí velká stodola se senem. Všimnete si, že se z ní kouří a zhlédnete plameny. Koho zavoláte?
4	Bydlíte v panelovém domě. Večer si jdete do sklpea něco vzít. Zámek je rozbitý a vaše kolo je pryč. V případě krádeže zavoláte na jaké číslo?

155 -

158 -

150-

156 -

4 body

2) Napiš číslo pro evropskou tísňovou linku

Odpověď:

1 bod

3) Tísňové volání

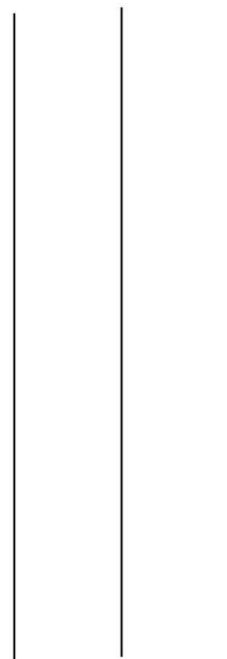
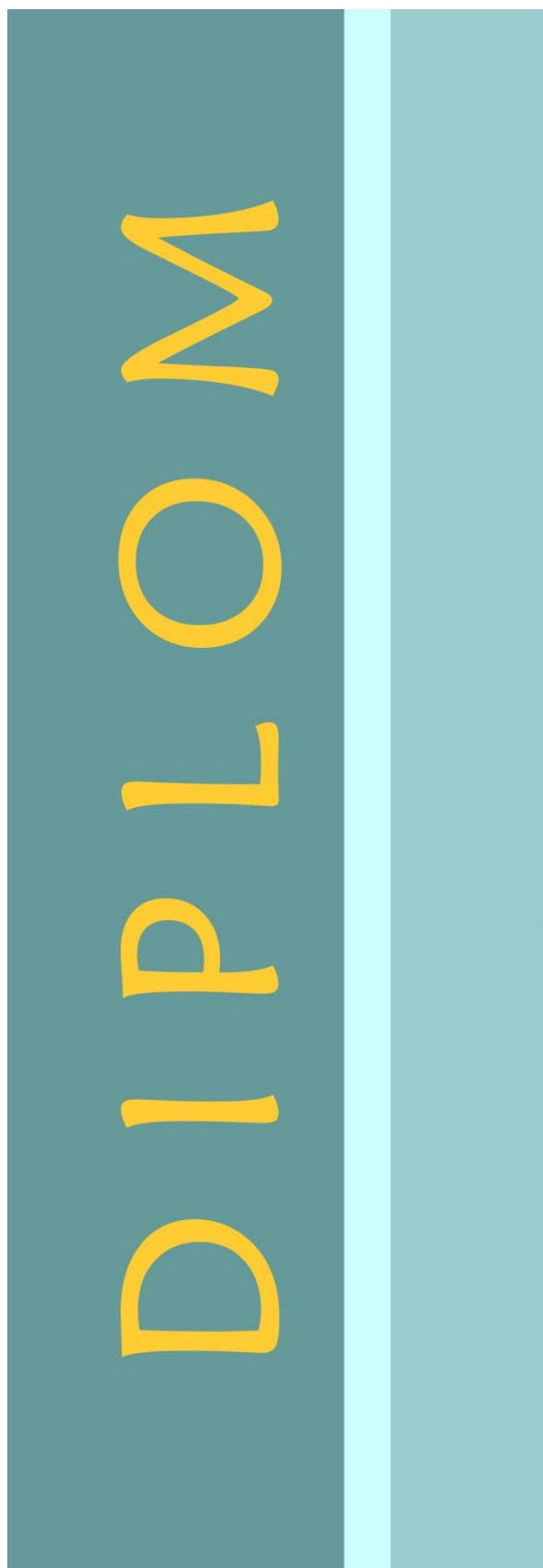
Přečti si označenou situaci. Rozmyslete ve skupině, jak by vypadalo tísňové volání. Vyberte ve skupině mluvčího, který zahraje s učitelem ukázkové tísňové volání. Rozmysli, co vše musíš říci!

Je zamračeno a schyluje se k dešti. Jedete na kole z Jičína do Valdic přes Lipovu alej. Jste u značky ukazující konec města Jičín. Je nedělní ráno. U jednoho stormu sedí na zemi starší paní s holí a špatně dýchá, ale je při vědomí a reaguje na váš hlas.

Jedete s rodiči autem přes Podhrád' na Veliš. Je prosincové zimní odpoledne. V kufru máte sáňky a boby. Těšitě se na společné odpoledne. Mrzne a cesta se klouže. Jste již na konci vesnice Podhrád' a najednou vidíte v příkopě převrácené auto. Vystoupíte z auta, tam uvidíte dva lidi, kteří dýchají, ale jsou v bezvědomí.

Jste na procházce s kamarády. Je 20.7. a už si naplno užíváte prázdnin. Jdete navštívit dalšího kamaráda, který bydlí ve vesnici Rybníček. Rozhodli jste se jít pěšky okolo Knížete a přes zahrádky. Už vidíte ceduli Kbelnice. Dlouho nepršelo a tráva je velmi suchá. Najednou zhlédnete jak tráva doutná, kouří se z ní asi 100m od vás. Nikde nikdo kromě vás. A vidíte dokonce plameny

3 body

Dotazník k soutěži Ochrana člověka za mimořádných událostí 2017

- 1) Líbila se Ti soutěž? ANO NE
- 2) Jaké stanoviště se Ti nejvíce líbilo? Oboduj jednotlivá stanoviště od 1 do 9 podle toho, jak moc se Ti líbily (9 - nejvíce, 1 – nejméně)

Blackout a radiační havárie	
Autonehoda	
Evakuace	
Chemické ohrožení	
Klimatické jevy	
Povodeň	
Požár	
První pomoc	
Tísňové volání	

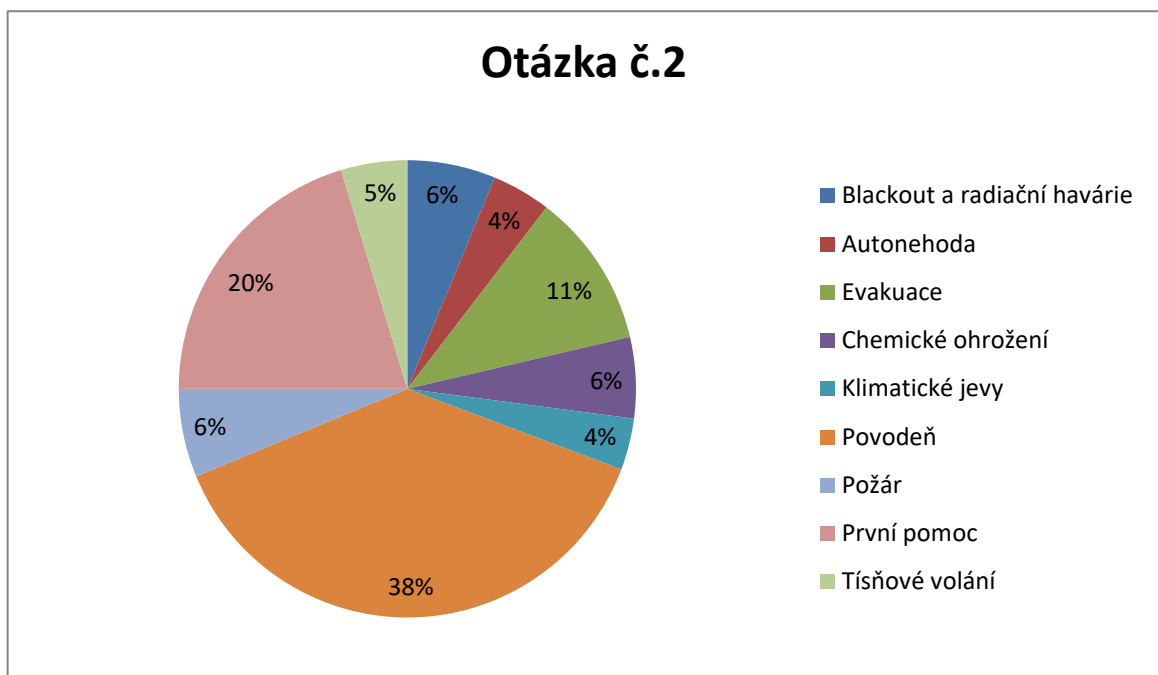
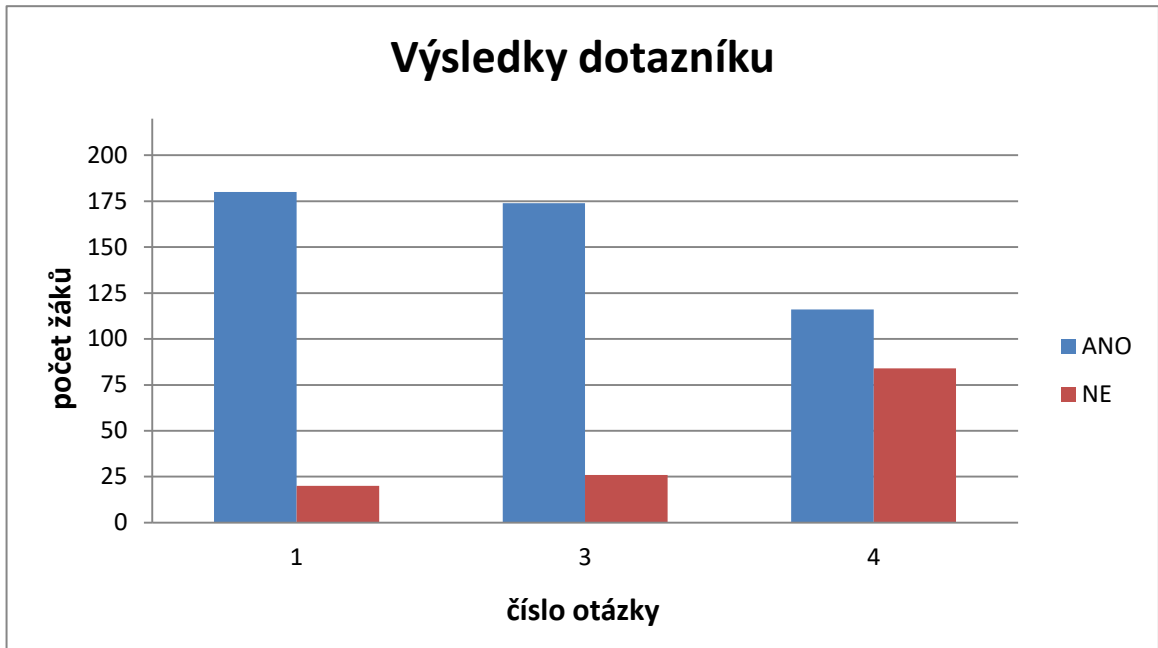
- 3) Byly tato témata pro Tebe zajímavá? ANO NE

Proč?.....
.....
.....

- 3) Chtěl by ses dozvědět o ochraně člověka za mimořádných událostí více?
ANO NE

Děkuji Ti za vyplnění a účast na soutěži

Příloha 14 Výsledky dotazníku

Příloha 15 Fotky ze soutěže

